

TÕUSEV NOORUS

Nr. 10 * 1938
OKTOOBER

11208
Tartu Ülikooli
Raamatukogu
T a r t u

G
M
E
R
G

Viljapuid,

marjapõõsaid, ehispuid
ja -põõsaid soovitab
mõõduka hinnaga

O. Kramer oma puukoolist

Tallinn, Kirsi 10 või Keemia 41. Telefon 441-90.

Noorte tellimised preemiateks kodukaunistamise võistluste korraldamisel, kingitused oma liikmeskonnale abiellumisel ning kollektiivtellimised leiavad erilist tähelepanu ja soodustusi. Hinnakirjad nõudmise peale.

Tooma Põllutöö- ja Maaparanduskoolis

on alanud õpetöö 17. oktoobril.

I klassi võetakse vabadele kohtadele vastu veel õpilasi, kes vähemalt 16 a. vanad ning 6. kl. algkooli haridusega.

Õpetus kestab 1½ aastat: 2 talve teoret. õpetust ning 1 suvi õppening tööpraktikat. Õppetöös pannakse erilist rõhku rohumaadekultuuri ja maaparanduse küsimuste praktilisele käsitlemisele. Töö eest saavad õpilased tasu, mis katab suure osa toitluskuludest. Õppemaksu koolis ei ole. Kooli juures on toetuslaenu fond, kust kehvemad-edukamad õpilased saavad 0/0-ta laenu.

Kooli lõpetajad pääsevad edasi õppima sama kooli juures töötavasse maaparandusmeistrite eriklassi.

Sooviavaldused ühes hariduse-, sünni- ja põllutööoskuse tunnistustega esitada koolijuhatajale aadressil Vägeva p.-ag. Telefon: Vägeva nr. 1.

Koolijuhataja.

TÕUSEV NOORUS

Nr. 10. 1938

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis

POLLUTOOKOJA VALJAANNE

II AASTAKÄIK

Uus elu.

Need suured teod, mis eestlased on korda saatnud varematal aegadel, on väga suureks toeks meie enesetundele. Eesti rahva ajalugu tõendab, et meie ei kuulu viletsa rahva hulka, vaid oleme väga vabra ja tööka rahva järeletulijad. Ajalugu on tõepoolest väga õpetlik. Et ajaloo tundmisest oleks kasu, selleks on tarvis tähele panna kõiki neid õpetusi, mida ajalugu pakub, mitte aga ainult üksikuid. Meie maa ajalugu kõneleb pikalt võõraist sissetungijaist, kes olid kanged sõdima ja rahvast rõhuma. Aga ajalugu kõneleb ka sellest, kuidas nende võõraste järeletulijad jäid järjest lõdvemaks. Kuidas nende mõök roostus, nende tahe nõrgenes ja nende vaim nürines. Püüdmine kadus nende elust. Nad suurstasid sellega, mis nende esivanemad olid teinud. Nad olid uhked oma vanale verele ega pannud tähele, kuidas uus aeg astus edasi suurte sammudega ja seadis uusi nõudeid isikutele, seisustele ja rahvastele. Nad lesisid edasi oma uhkuse kopitanud asemel ja arvasid, et tulgu ajad missugused tahes, mis on karta neil, siniverelistel kangete ristirüütlike järeletulijatel. Kes võib neile midagi teha või neilt midagi ära võtta? Meie ise oleme olnud selle tunnistajad, kuidas selle „seisuse“ käsi käis. Mis on nüüd nende vägevusest järele jäänud pääle

varemete? Nende esivanemate kangus ei ole neid päästnud. Ärgu keegi end petku selle mõttega, et esivanemate kangus võib hääks teha oma järeletulijate võimete ja löögijõu puudumisel! Vaat, see on see õpetus, mida meie oma maa ajalugu pakub! Mida eelmised põlved on teinud, seda on nad teinud enda eest. Nad on täitnud neid ülesandeid, mida nende aeg neilt nõudis. Järeletulijailt nõuab jälle nende aeg uusi tegusid. Ei ole midagi kurvemat ega haletsemisväärsemat kui olla kuulsa, andeka ja vabra isa tähtsusetu, andetu ja vilets poeg.

Kui prantsuse mõtteteadlasele Voltaire'ile keegi aadlik, kes oli viimane oma suguvõsast, upsakalt tuletas meelde, et Voltaire'i esivanemad on tähtsusetu inimesed, tema omad aga kuuluvad põlisesse aadlisse, siis vastas Voltaire: „Austatud härra, minu suguvõsa algab minuga, Teiega aga lõpeb Teie suguvõsa!“ See oli tuleviku loov jõud, mis siin otsa vaatas möödunud kuulsuste varemetele.

Eesti ajalooost õpetuste otsimisel ja nende kasutamisel meie ei või seda unustada, mis eespool üteldud. Eesti esivanemate vaprus ning visadus ja kangelasmeel tõendavad seda, et meie tõulised alused on hääd ja tugevad, et meil on tugev veri, teiste sõnadega, et see mater-

jal, millest oleme, on väärtuslik ja häa. Materjal ise on seisev suurus, on nagu kapital, mis ei kannu protsente. Tema tegelik tähtsus tekib alles siis, kui ta vormitakse niisuguseks kujukse, mida nõuab elu, mida saab tarvitada elus ja mis võib täita kasulikku osa elu ülesehitamise käigus. Selles mõttes iga üksik inimene oma arenemis- ja kujunemiskäigus on see ääs, kus antakse vorm sellele materjalile, mille see inimene on saanud vere ning pärivuse kaudu eelmistelt põlveldelt oma tõuliste omaduste näol. Meie teame kõik väga hästi igapäevasest elust, et mõnikord väga häa materjal raisatakse ära. See, mis temast tehakse, on halb ja vilets ja täidab oma otstarvet ning ülesannet halvasti. Sellest häast materjalist oleks võinud teha parima, mis elu nõuab, aga vilets meister tuli ja raiskas oma oskamatuses ja rumaluses kallist vara. Kui see on nõnda, siis tõuseb seesugusest olukorrast väga suur ülesanne. Ülesanne, et see tugev eesti veri ja positiivsed tõulised omadused, mis eestlane on saanud oma vanematelt, saaksid vormitud ja kujundatud nõnda, et sellest eestlasest kasvaks tugev isik, kindla vaimuga, kindla tahtega, võitlus- ja töövalmis, loov ning ülesehitav, ustav Eestile ja eesti rahva kutsumusele. Mitte aga lõtv mõnuleja, kes arvab, et temal seepärast pole tarvis midagi elus korda saata, et vanad eestlased kord hävitasid Sigtuna linna. Mitte nõrk ja virisev inimene, kes ei saa midagi tehtud pääle arvustamise.

Kõnesoleva ülesande täitmise vajadusest on tekkinud vajadus luua niisugust organisatsiooni, kus eesti maanoored võiksid endid arendada iseloomu tugevuses, oskustes ja teadmistes, et neist kasvaksid tugevad eestlased, kes kõrgelt oskaksid hinnata eesti tõu väärtusi, aga kes ühtlasi selgesti teaksid, et inimene on võimeline täienema, arenema, küpseks saama, ja et see ei lähe iseenesest, vaid vajab püüdmist ning pingutust. Selles mõttes inimesed ei ole võrdsed, vaid see inimene, kes on end arendanud elus väärtuslike oskuste, võimete ja omaduste poolest, see on parem ja kõrgem inimene kui need, kes on lodevad ja nõrgad.

Ülemaalisel Maanoorte Ühendusel kõigi tema allorganisatsioonidega on see ülesanne kasvatada ja arendada väärtuslikku eestlast, tugevat ja tahtekindlat. Kõik, mis tehakse maanoorterühingides ja konventide ning maakondade maanoorteühenduste ja Ülemaalise Maanoorte Ühenduse kokkutulekutel, on tehtud selle eesmärgi saavutamiseks, olgu siis tege- mist töövõistluste, õppelaagrite, rahvatantsukursuste, noortepäevade, juhtide kursuste või õppereisidega. Inimese elu ja tegevus on mitmekülgne, seepärast peab ka inimese ettevalmistus olema mitmekülgne ja seepärast on ka maanoorte organisatsioonide tegevus mitmekülgne. Ülemaaline Maanoorte Ühendus ei taha olla ainult rahvatantsukursuste üleriigiline keskbüroo, ega pole ta ka ainult mõni maanoorte töövõistlusi korraldav kesko- toimkond, nagu mõned sihilikult püüavad seletada, vaid Ülemaaline Maanoorte Ühendus tegutseb kõigil nendel aladel, mis on tähtsad ja huvitavad maanoorte elus, välja arvatud ainult need ülesanded, mis Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna poolt on jäetud noorkotkaste ja kodutütarde keskorganisatsioonide, Noorte Punase Risti ja Noorte Spordi Keskliidu juhtida.

Elus ei tehta midagi ilma põhjuseta. Keegi ei taha näha vaeva, kui sellel ei ole kasulikke tulemusi.

Mida saavad eesti maanoored selle eest, et nad ennast arendavad, et nad õpivad uusi teadmisi ja oskusi, et nad teevad rasket tööd samal ajal, kui mõned teised sääl kõrval niisama ajavad oma päevi surma poole, kartes pingutust ja põlates tööd. Selle eest saavad eesti maanoored ilusa eesti talu haritud ja hääd saaki andva maaga ning hääde hoonetega. Selle eest saavad eesti maanoored parema elu, kus kord hakkab rohkem aega jääma tööpingutuse kõrvalt meelelahutuseks ja kultuuriliste huvide rahuldamiseks. Taani taludes lõpeb töö ka suvel kõige kibedamal tööajal õhtul kell kuus. Kella kuuest alates on vaba aeg. Ei ole tarvis rohkem tööd teha, sest talu on nii korras ja korrastatud, et aitab sellest, kui tehakse tööd õhtul kella kuueni. Eesti taludes tuleb ka kord see aeg,

Põhja ranna raudne rahvas.

Põhja ranna raudne rahvas,
rajame uut ajateed!
Olgem kindlad, võiduvahvad:
meie põlismaa on see.

Eesti kodu kauniks loome:
hoolsalt külge lööme käed!
Koduranna kaitseks toome
üle maa kõik noorte väed.

Kallim kõigist rõõmus, vaevas
oled Vaba Eesti pind!
Sinu põlde, merd ja taevast
k a n d k u ü k s m e e l, t ö ö j a õ n n!

AARE NIINEMÄGI

Mälestus.

Astub piki sügavat vagu ätt,
memm järel kartuleid korjab,
niiskes sügistuules märg tal rätt;
ätt nõotab ja hobust ohjab.

Ja kõike nad kandsid kaebetul suul,
nii kõik kui olema pidi!
Küll mõnegi lootuse ära viis tuul,
ja ülejäänud elugi viidi...

Nii käisid nad raskes sügisvaos
oma elu mureväo rada.
Ja käisid hallad ja langesid saod —
neil tuli kõik kannatada.

Jäid kõrvuti kalme kaks sügisvaos.
Ja samuti hoiavad ühte
— kui kaks need kalmulist kunagi vaos,
kes mullast said elu ja tahte. —

Nüüd astun minagi mustas vaos
ja kartuleid mullast korjan.
Memme rätt mul kaelas... ja märg on saos...
eel ätt kui hobust veel ohjab...

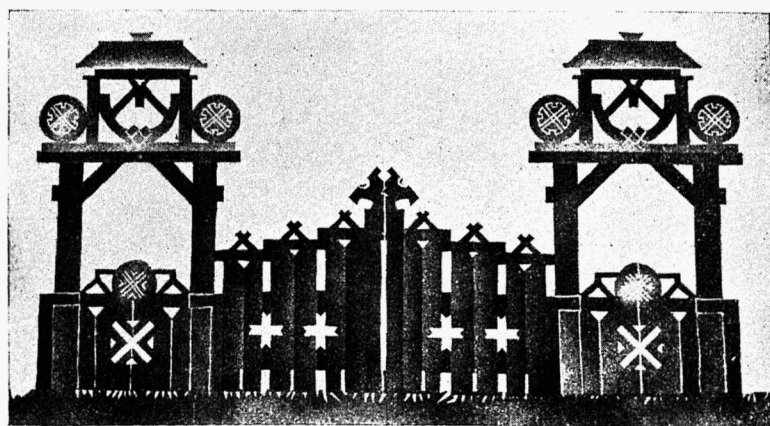
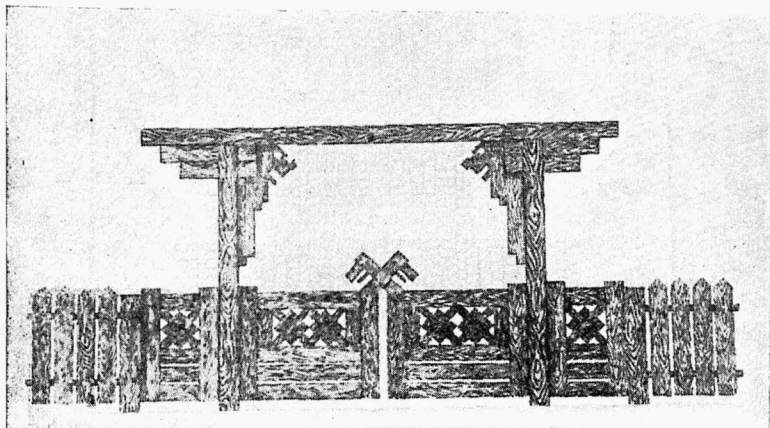
ENN UIBO

kui võime suvel lõpetada töö õhtul kell kuus. Aga see tuleb ainult siis, kui eesti talud seatakse nii häässe korda, kui seda on taani talud.

Eesti maanoored saavad oma püüd-
mise ja pingutuse eest lähedama elu. Ta-
lus on söök parem, talus on rohkem raha,
rohkem raamatuid, elektrivalgus, raadio,
mugavamad eluruumid, ilusam ja meel-
divam elu. Aga muidu ei anta seda kel-
lelegi. Muidu-andja on mulda läinud.

Ainult selle tingimusega, et eesti maanoored täidavad need ülesanded, mis aeg neilt nõuab, saavad nad vastutasuks niisuguse elu ja elukorralduse, mis mitmekordselt on parem nende praegusest elust. Selle eesmärgi saavutamiseks organiseeruvad eesti maanoored ühiseks jõuks, et kasvatada endas uut ja tugevat inimest, kes võiks luua uut ajajärku ja kujundada uut ning paremat elu.

Tkl.

Taluvärvavad.

Talu on omaette terviklik hoonete grupp, mis piiratud aiaga. Mida kenamini see hoonete grupp on järjestatud, seda uhkema ja saledama üldmulje jätab talu.

Kuid sääljuures aga olulise tähtsusega on talu piirava aia väljanägemine. Me teame ka, et vanasti taluõue piiras ikka tihe ilus aed, ja vanade eestlaste kodukultuuri üheks tunnuseks oli kaunis aed.

Kahjuks on praegune aiakultuur viimastel aastakümnetel tunduvalt langenud; eriti on

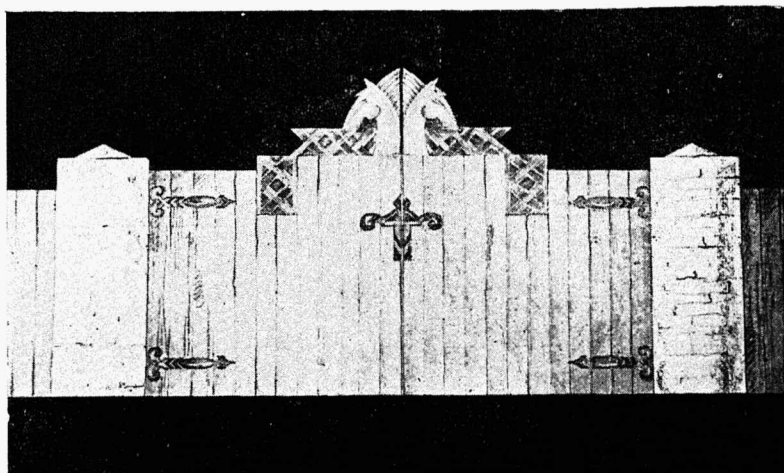
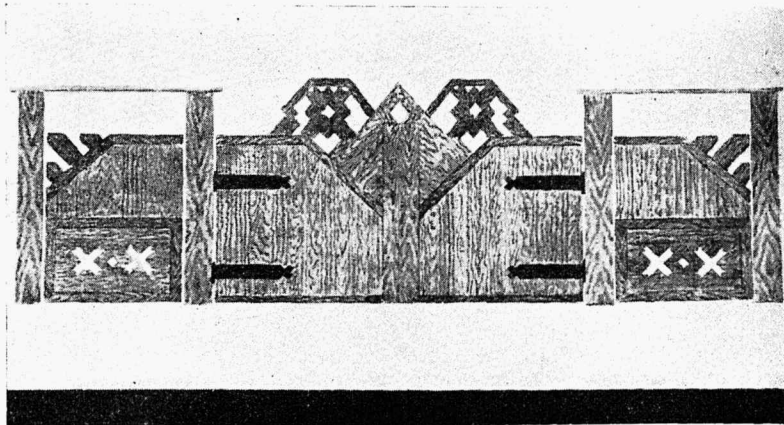
sega langust mõjutanud Maaailmasõja järel meil kõikjal levinenud okas- või tavaline traataed.

On mindud välja praktilisusele, arvestamata väljanägemist.

Aia juure pääütlelemendina kuulub värvav. Kui meil on aiakultuur tagasi läinud, siis värvavate oma veelgi rohkem.

Kui Maaailmasõja eel sulges iga taluõue vähemalt kaks ilusat värvavat, siis nüüd on neid vähem — värvava asemele on tõmmatud paar latti, ja asi näibki korras.

Oleks aeg taluvärvavaid tõsta uuesti ausse. Tõsi, värvava meisterdamine võtab aega. Kuid

selle valmistamine tohiks pakkuda palju lõbu. Meisterdaja, kelleks on tavalisti noor perepoeg, võib siin näidata oma võimeid. Ja kui uhke on ilusat õueväravat avada ning sulgeda!

Ilusal maastikul ilus, kaugele paistev värav — selles on oma ilu, inimene pole sääl maha jäänud loodusest.

Nii tuleb taluväravad tõsta ausse!

Kõrval toome taluvärava-kavandeid. Võib-olla äratavad need huvi, missuguseid väravaid võiks ise ka valmistada. Ka taluvärav on omaette kunstitöö, seda näeme neist kavandest.

Taluvärav on see, mille valmistamisel pererahvas, nimelt mehed, võivad näidata, mida

nad kunstimaitseliselt suudavad valmistada. Päälegi on värav esimene, millega võõras tutvub tallu tülles. See on nagu visiitkaart, ja väravat avades juba võib saada mulje, kas pererahvas on hoolas, kunstimaitseline, nõudlik, või logeleja, kui õuevärav üldse puudub.

Õuevärava meisterdamine võtab kahtlemata aega ja tööd.

Kus ta on olemas ja kus selle valmistamisel on kasutatud kogu oma oskust ja hääd tahtet midagi kaunit valmistada, otse rõõm on sinna õue sisse astuda.

Maanoortele peaks õueväravate valmistamine olema eriliseks ülesandeks, otse hoogtöök: igasse tallu üle maa ilusad õueväravad!

Talgud Mägilas.

Mägila taluski kasvatati linu, ei just palju ega ka pisut, kui uskuda peremehe Eedu arvamist, kes pidas linahulka väheseks, et saata vabrikusse ümbertöötamiseks. Ent palju pidi neid olema seks, et ise ropsima hakata, aga paras jagu just talgute korraldamiseks.

Perenaine Maret oli aga oma arvamisel:

„Laisk oled“, ütles ta etteheitvalt vennale, „tea, mis tööd sulle talgutel tehakse või mis linu sa säält saad!“ Leidis siis uue põhjenduse: „Ega sul neist linadest asja olegi, tahad ju ammugi siin simmani teha ja nüüd siis linad hääks ettekäandeks, muud midagi!“

Võib-olla oli tal selles osalt õiguski, sest vend kutsus talgulisteks kõiki tuntuid ja tundmatuid neidusid lähedalt ja kaugelt, ei unustanud ka oma tulevast perenaist Helmit ega sekka mõnd vanematki naist. „Et oleks, kes jutujoont ülal peaks ja vahemeheks oleks, kui tütarlastel kavaleride suhtes lahkarmamisi tekitab,“ seletas ise. Tõeliseks vanemate inimeste kutsumise põhjuseks oli muidugi, et oleks keegi, kes neidude tööd vanainimese silmaga üle vaataks ja seda siluks, mis noorus nobeduses kahe silma vahele on unustanud. Maret ju tööle minna ei saanud — talgulistele oli ometi ka kehakinnitust tarvis, ja seegi ei tohtinud Mägilas kehv olla.

Nii siis koguneski ühel jahedal sügishommikul arvukas hulk neidusid ja naisi Mägila rehealla linatöele. Nobedasti laksusid sääl ropsikud pikuti õlist ja painduvat kiudu, ja mitte vähem nobedalt vatrasiid suudki, hoolimata tolmupilvest, mis tekkis hoogsast töötamisest.

Ammugi enam poldud ümbruses korraldatud nii suurearvulise osavõtjate hulgaga talgud, ja nüüd oldi sellepärast Mägila noorperemehele tänulikud ega unustatud lobisemise kõrval ka töötamist. Ning kui lühike sügise päev varsti pärast lõunat hämarduma kipus, oligi talgulistel töö tehtud ja Mägila linad puhtad.

„Läks see aga kähku teil,“ ütles Eedu linapunte kogudes vanematele naistele, kes kosusid veel takke, kuna nooremad töö lõppedes

kohe karjakööki olid tõtanud, et rutem tülkast „tolmupuudrist“ vabaneda.

„Kahekesi oleksime neid poole talve tagunud.“

„Oi, mis seda nüüd rääkida,“ nõustusid eided, „hulgakesi ikka hulgakesi. Eks ütle vanasõnagi: „Üksi hää süüa, kahekesi — magada, hulgakesi — tööd teha.“

Eedu naeris. „Tea nüüd,“ kahtles ta, „on vist magadagi ükski parem.“

„No mine ikka“, sõitlesid eided, „kus sa sellega, et ükski. Vaata, kui ise nooriku majja tood, küll siis mõistad. Ja nobe ta sul on, nobe ja nägus,“ lisati häält madaldades nagu usaldanuks suurt saladust.

Eedu põsk värvus vaevalt-märgatavalt, kuid külmalt sõnas ta: „No ei tea veel ühti, pole selleks kedagi veel teada ega tunda.“

„Ära sa nüüd,“ naersid eided, „või vanainimesi veel petma, kesse siis nii pime on!“

„Mina küll ei tea,“ kinnitas Eedu endiselt.

Eitesid ta selles siiski veenda ei suutnud, aga arutamist selle asja ümber jätkus neil veel siiski, kui läksid karjakööki endid loputama.

Agas ei see loputamine läinudki nii kähku kui noortel. Tuli see nüüd sellest, et kortsulistele palgetele oli enam tolmu peatuma jäänud, või taheti veel arutada mõndagi omavahel, millest nooremate kuuldes oldi vaigitud, kuid pesemine venis nii pikale, et perenaine Maret tuli asjalugu vaatama. Agas ei nüüdki saadud veel minekule, kuna enne taheti näha kõik Mägila lehmad, sead, lambad ja — kanadki, kes õrtel kükitasid. Maret polnud ka neid perenaisi, kes kardab võõra „kurja silma“ karjale kahju tegevast, vaid ta näitas lahkelt kõiki, mida sooviti. Vastutasuks pidi ta kuulma vaid kiitust ja ülistusi, millele aegajalt mõni arglikult lisas: „Kui aga uuel perenaisel ka kõik nii hästi edeneks ja korda läheks!“ Selles nagu kaheldi. Või taheti Maret võimeid ja hoolt ainulaadseks tunnistada?

Lõpuks saadi siiski lauda juurest tulema, et asuda kambris rikkalikult kaetud õhtulauda, kus ootasid juba kärsitud neid. Kärsitud olid nad algama, veel kärsitumad lõpetama, nii et mõnigi vanem noomima hakkas:

„Näh nüüd, mis see nüüd olgu, mis sa toidust narrid, söö ometi kõht täis, inimeseloom!“

Aga või neidudel seks enam mahti oli, kui rehetoast juba kostis noormeeste juttu ja sinnapaigutatud raadiost — muusikaheliseid. Eks ole ju lõbutsemine noorile sama tähtis kui igapäevane leib, või vähemalt osa sellest.

Parajasti seks ajaks, millal Maret Helmi ja paari teise neiu abiga oli koristanud laua ja nõud, hakkas raadiost tulema tantsulugusid ning siis võiski lõbu lahti minna täiel hool.

Kitsaks osutus rehetuba seks, et kõik saanuks tantsida, kuid sellestki saadi üle, tehes vahetust, nii et ühede tantsides said teised puhata jalgu järgmiseks tantsuks.

Eedu tantsis esimese valsi Helmiga, siis aga — oma peremeheosale vastavalt — üksahaaval kõigi teistega. Ent ta polnud veel ringi lõpetamaski, kui ühe loo lõppedes raadiost kostis:

„Järgmisena saadame loengu Tartust!“

Kõigi tantsuhuviliste näod venisid pikaks — siis niisama paljaks seda oligi, võis lugeda pettumust iga silmist. Peremees Eedu aga lohutas:

„Pole viga, pärast loengut tuleb kavakohaselt veelgi tantsumuusikat ja lõpuks peaks meie omaküla bajaanimees kord ka siia jõudma. Senini aga...“

„Teeme ringmängu,“ oli kõigi ühine ettepanek. Samas haaratigi üksteisel käsist ning peagi moodustas inimahelik pideva sõõri ümber rehetoa, kuna agaramad üritasid laulu: „Mu isamaa armas, kus sündinud ma. Sind armastan ma järjest ja kiidan lauluga.“

Vanemad naised, istudes kobaras kambri uktsel, aitasid nooremate laulule hoogsalt kaasa, naersid, kui nooremad tantsides laulsid: „Ehk küll mul väike isamaa, ma siiski rahul sellega,“ või: „Kuule kallim, ehk sa näe, laupäeva õhtu jälle käe. Eila õhtul jätsid sa, mulle musu andmata, täna õhtul meeles pea, topelt tuleb tasuda.“ Vahetevahel pisteti pääd kokku ja arutati omavahel noorte suhtumist üksteisesse.

Maret oli esialgu nagu kahe silma vahele jäänud, öieti küll seetõttu, et ükski noormeestest ei teadnud, kas ta üldse tantsib, poldud ju teda veel kunagi kuskil peol tantsu-ajal nähtud, ning perenaiselt „korvi“ saada ükski nähtavasti ei tihanud. Kesk lõbusamat ringmängu tulid veel mõned pidulised: oodatud bajaanimees, kooliõpetaja Tohver ja mõned teised. Ja niipea, kui Tohver ringi pääsis, tuli ta paluma Maretit.

„Aga kui ma ei oska,“ väitis see naerdes.

„Ei usu, iga tüdruk tantsib,“ väitis Tohver.

„Riivate vaid pisut märki,“ muigas Maret tantsima minnes, „oskan ainult paari-kolme lihtsamat.“

„Aitab neistki,“ arvas Tohver „vähemalt ei tarvitse siis istuda kogu õhtu nurgas.“

„Oh, mis on üks õhtu kogu elu kõrval,“ arvas Maret.

„Ega eluajaks jääda nurka, ei jää teiegi,“ väitis Tohver.

„Kui ollakse sinna pugunud nooruses, siis küll,“ ütles Maret veendunult, kuna teised laulsid juba teiskordset:

„Sind armastand olen, nüüd enam ei või; pean maha su jätma, su enese süü...“

„Kas kuulete!“ naeratas Tohver, kummardus kergelt ja siirdus teiste vahele, kuna Maret jäi paari teisega ringi.

Oli juba kesköö, kui pidulised väsisid ja hakkasid üksahaaval lahkuma. Maretil tuli neid kõiki jumalaga jätta, kuna Eedu oli läinud Helmit saatma. Kõigi üksmeelne otsus oli, et talgud olid olnud kõigiti lõbusad, samuti polnud tekkinud riidu ega kaklemist, kuna noormehed olid olnud erandita kained. Avaldati lootust, et Mägilas peetaks edaspidigi mõni simman, kuna siin polnud selle takistajaks vana pererahvast nagu mujal.

„Ega see nüüd küll hästi lähe,“ tähendas seepäälle Maret, „ruum on ikkagi kitsas ja umbne ning päälegi avarate ruumidega koolimaja asub ju siinsamas nagu kiviga visata, miks siis rikkuda tervist umbes rehetares!“

Viimaste lahkujate seas oli ka kooliõpetaja Tohver. Imelikult tundus Maretile selle noormehe käepigistus eriti soe ja tugev, ning kui kõik olid läinud, seisatas Maret ükski keset õue, kõrvus kumisemas äsjased piduhääled, ja vaatas sinnapoole, kus asus koolimaja, ja kõigist üle ning tugevamini kostis kõrvus kooliõpetaja ütetus:

„Hääd ööd, Maret!“

Kui soojalt olid kostnud need lihtsad sõnad Maretile, kuid samas sõitles ta juba ise end: „Rumalus, mis ma ometi mõtlen, et see noormees — kooliõpetaja — ei, see on võimatu. Oleksin ma vähemalt noorgi veel, aga nüüd — kolmkümmend, see aastate hulk kustutas juba palju. Kustutas noorusrõõmud ja vallatused, ent kustutas muudki. Ning Maret tunneb südant ängistavas valus kokku tõmbuvat: noorusaeg on temal möödas, on möödas nagu kevad ja suvi. Need saabuvad aga uuel aastal jälle, kuid noorus — kallim aare — ei kunagi!

Ta tõstab pilgu tumeda sügistaeva poole, milles kirendab arvutult tähti, nagu piisades lugeda nende seisust oma edaspidist saatust või nagu paludes Kõikvõimsat Loojat...“

Eemalt teelt aga kostab üha kaugenevat noormeeste laulu, mis näib kaduvat sügisõhe. Nagu minu nooruski — mõtleb Maret minnes tuppä.

M. S.

Maanoorte muhitseerimise võimalustest.

Eelmises, sama teemat käsitlevas artiklis („Tõusev Noorus” nr. 7, 1938) vaatasime asja põhimõttelist külge ja võimalusi teatud olukordade rakendamiseks. Esiolgu ongi kasulik jääda sellele pinnale, edaspidi nõuab küsimus kahtlemata kaugemale ulatavat arendamist.

Sügisõhtute saabudes on vaja vabaks tegevuseks ja ka mitmesuguste tähtpäevade eeskava täitmisel laialdast materjali, mille muretsemine ei ole alati kerge. Mõne rahvatantsu ettekandmiselgi tuleb raskusi, kuna selle muusikalise osa sooritamiseks pole eeskujusid. Eesti rahvatantsud pakuvad aga väga rikkalikku materjali ja on rakendatavad väga mitmekülgset. Neid võib kasutada vastavas seades ja korralikult äraõpitult ka ettekande osas puhtmuusikalises mõttes. Käesolevaga toomegi paar rahvatantsu selliselt, et nad

oleksid rakendatavad esimeses artiklis kirjeldatud võimaluste piires. Lähemaist seletust läheme siin mööda ja võime juhatada vaid eelmisele artiklile. Teiseks on ju loomulik, et igasugusele säärasele üritusele kujuneb (enamasti on aga juba algusest peale) oma juht, kes teatavas mõttes on laiemate võimetega kui eeldab üldine olukord. Siin võib võimaluse korral kaasa mängida klaver või harmoonium. Piirdugem praegu vaid repertuaari laiendamisega, kuna see küsimus tekitab tihti raskusi. Ühtlasi kasutame võimalust, et vihjata ühele seigale: maanoortel on püüdu ja indu muusikaliseks tegevuseks, kuid teadagi on küsimusel ka palju raskusi. Lugejad informeerivad „Tõusva Nooruse” toimetust kirjalikult neist küsimust, millele kohta oleks vaja selgitusi, siis oleks võimalik selle küsimuse käsitlusel tabada otsekohe elulisi vajadusi.

Ingliska.

Harm. A. VELMET.

The image displays a musical score for the piece 'Ingliska'. It is written in 2/4 time and features a key signature of one sharp (F#). The score is divided into three systems. The first two systems are piano accompaniment, with a treble clef and a bass clef. The first system consists of 8 measures, and the second system consists of 8 measures, including a repeat sign. The third system is a vocal line, written in a single staff with a treble clef, consisting of 8 measures. The music is characterized by a simple, rhythmic melody in the vocal line and a steady accompaniment in the piano.

Kalamees.

Harm. A. VELMET.

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a 2/4 time signature, featuring a melody of eighth and sixteenth notes. The lower staff is in bass clef, providing a simple harmonic accompaniment with quarter notes and rests.

The second system continues the melody in the upper staff and the accompaniment in the lower staff. The melody concludes with a double bar line and repeat dots.

The third system introduces a more complex texture. The upper staff features a dense, sixteenth-note accompaniment pattern, while the lower staff continues with a steady quarter-note accompaniment.

The fourth system maintains the complex texture from the previous system, with the upper staff's accompaniment pattern and the lower staff's steady accompaniment.

The fifth system continues the complex texture, showing the interplay between the dense upper accompaniment and the steady lower accompaniment.

The sixth system concludes the piece, with the upper staff's accompaniment pattern and the lower staff's accompaniment leading to a final double bar line and repeat dots.

Väikelava päevamured.

Viimasel ajal leidub üsna sagedasti artikleid meie kultuurielu kajastavates ajakirjades maalavade üle ja maaharitlaste ning seltskonnategelaste poolt korraldatud piduõhtute kohta. Enamikult nende artiklite autorid kuidagi püüavad rõhutada, et küla seltskonnategelased pole küllalt suutelised pakkuma kunstiküpselt näidendi, või teiste sõnadega — ei oska teha teatrit nii nagu seda suudetakse linnades ja teistes suuremates keskustes.

Need read ei ole mõeldud maa-lavategelaste kaitseks, kuid siiski peab märkima, et artiklite autorid ei arvesta sellega, et meil on tegemist ikka maalavaga, mis ei saagi kunagi tõusta küllalt arusaadavatel põhjustel võrdselt tasele teatriga, kus töötavad elukutselised näitlejad parimate jõudude juhatusel ja osavõtul. Maalavadel aga, nii suuremail kui ka väiksemail, kuidas kuskil on olnud võimalusi nende ehitamiseks, töötavad asjaarmastajad, kes on sääl lõotanud algusest pääle ja jäävad ka sinna nii kaua, kui püsib nn. väikelava.

Asjaomastes ringkondades on üritatud plaane ja võetud sõna ka maakonnateatri asutamise või kujundamisest, mille järele tundvat maa praegu suurt puudust. Seda arvatakse sel moel kõige lihtsamini lahendada võivat, kui provintsi kutselised teatrid hakkaksid korraldama maakonna tuntumais ja rahvarikkamais ümbruskonnis oma näitlejatega etendusi.

Iseenesest see poleks halb mõte, maarahval avaneks võimalus näha kunstipäraselt pakutud lavatükke. Kuid kas poleks siiski õigem hakata pääle külast endast?

Maa seltsid oma esindajate kaudu on näinud selleks palju vaeva, et püstitada oma rahvamaja ja selleks on neil olnud ka oma siht: õppida, õpetada ja pakkuda ise ümbruskonnale, mida see nõuab ja kõige esmalt, et kasvatada maaharitlasi ja maanoori lavakunstis kultuurseiks, kes ise oleksid suutelised sel alal midagi korda saatma, siis ei tule sellega pihta hakata maakonnateatriga ja maarahvaga, vaid maa väikelavade juhtivate ja kandvate jõududega. Kui juhid on küllalt võimelised ja vastava eelkooli saanud, võime varsti näha igal maalaval maapublikut rahuldavat mängu.

Senini oli maapublik enamikult harjunud nõudma jante, kus sai nii palju naerda, et pisarad silmis, ja peab aina kinnitama — neid pakuti külluses. Et aga maapublik just selliseid tükke ihkas, pole mitte publiku süü, vaid just nende näitejuhid tulevad lugeda selle eest vastutavaks, kes neid on sellega kogu aeg söötanud ja selle järgi neid kasvatanud lavakunsti hindama ja vaatama. Seepärast saaksid ka publiku meelt muuta kõige lihtsamini nende näitejuhid ise. Ja viimasel ajal hakkabki see labasuse-haigus kaduma ning järjest tugevneb nõue tõsisemate ja õpetlikumate ettekannete järele, ainult peab veel asjatundjate ringidest nendele tõsiselt kaasa aitama ja siis ei leidu enam palju metsakolkaid, kus peetakse kinni vanast vai-

must ja näitejuhid hangivad odavaid, peaaegu pentsikuid lava-komejante. Rahvas, olgu ta nii lihtsameelne kui tahes, tüdineb varsti lõõpivast labasusest ja teda ei tõmba rahvamajja kokku isegi suurelt trükitud „I õ p u k s t a n t s, r ä ä k i m a t a s i i s v e e l n ä i d e n d i s t, m i s k a n n a b n i m e: „P e r e m e e s j a s u l a n e t ä d i r a n n a s! P ö ö r a n e j a n t k a h e s v a a t u s e s.“

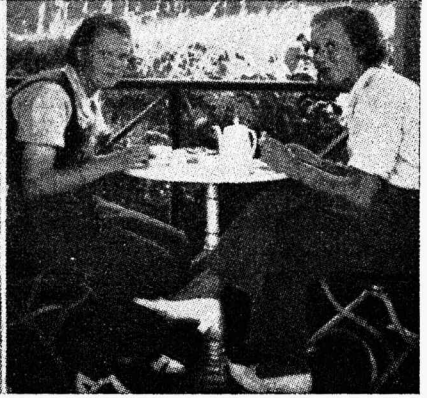
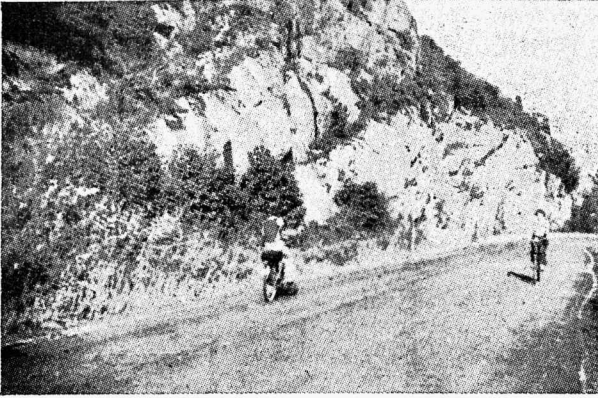
Et aga maanäitejuhte endid kasvatada lavakultuurseimaks, selleks ei ole just hädavajaline mingisuguse maakonnateatri asutamine ja linnaateatrite pidev ringreisude korraldamine, vaid aitaks juba sellest, kui korralikult välja praakida maalavade näidenditeturult odav ja kõlbmatu praht, mille pole mingit sihti ega otstarvet pääle janditamise. Ärgu külastagu metsakolka näitejuhid kuskil linnaagulis töötavaid „näitekirjanikke“, kes vorbivad hommikust õhtuni ja õhtust hommikuni vanu tõlkeid, kohendavad need kuidagi ümber ja pistavad need masinal paljundatud eksemplari 5 kr. eest näitejuhile pikku.

Ei saa salata, et maanimene tahaks ka näha meeeldi elukutseliste lavakunstnike stiliseeritud näitlemist, kuid arvestatagu siinjuures ka sellega, et mõnus on vaadata küll, kui vilunud inimesed mängivad, pole etteütlemist kuulda ega liigu keegi ka kohmetult laval ringi, aga ilusam on ise midagi taolist plaanitseda — kuid kõige kaunim on ise ka midagi korda saata sel alal. Ja seepärast olekski tähtis, kui antaks maanäitejuhtidele vastavaid näpunäiteid ja kui nad ka ise püüaksid kas-või meie teatrikunsti käsitlevaid ajakirju lugedese end täiendada.

Senini on maapidude päämiseks kokkutõmbemagneediks osutunud tants ja kogu õhtu korraldatakse „piduõhtu“ sildi all, kuna näidend on mänginud kõrvalist osa, täites kui ühte tühjaks jäänud auku, kuhu ei ole juba varemäl ajal, kui korraldati neid pidusid kooli-ja rehe-majades, leitud parajat korki. On kujunenud juba traditsiooniliseks, et näidend, olgu ta suur või väike, peab just olema enne tantsu. Et aga näidendil pole olnud küla-pidukavas suurt tähtsust, tõendab kõige paremini publik, kes koguneb täpselt tantsuajaks.

Palju on juttu tehtud ja sõna võetud meie väikelava kirjanduse kohta, mis juba aastaid on olnud liiga ühekülgne ja žablooniline ja millist eriti innukalt hakati vorpima siis, kui selleks esimesi pinna-sondeerimistöid tegi Raudsepa „Mikumärdi“.

Praegu teebki maanäitejuhtidele tõsist muret vastava repertuaari leidmine, sest häid lavatükke, mida oleksid ka maategelased võimelised mängima ja mis sobiksid ka maalavade dekoratsioonidega, on tõesti raske leida. Ainuke pääsetee sellest tõkkest ülesaamiseks oleks maanäitejuhtide eneste juures: astuda juba varakult kirjavahetusse väikelavateoste kirjastajatega ja nõutada neilt vastavaid brošüüre uuemate ilmunud näidendite kohta.

Rootsi noorus matkale.

(Järg.)

Kohe tänavale astudes pörkan kokku esimese vastutulijaga. Ei tulnud nagu ettegi, et Rootsis on liiklemine vasakult poolt. Ka päälinn Stokholm ise on tõeline Paabel: kihutab autosid, omnibusi, tramme, jalgrattureid, lisaks neile sagib jalakäijaid; nii et algul tuleb vaadata seda tänava-elu eemalt. Aga kui lähen tänavale Eestist kaasavõetud jalgrattaga, polegi asi nii hull. Sõit läheb viperusteta linnast välja avarale teele. Rahulik pole ka siingi. Voo-rib sõidu- ja veoautosid, kihutab mootorrattureid ja jalgratastel lühikestes põlvpükstes matkajaid. Ainult hobust näeb maanteel harva. Sõitsin ligi 100 km, kui nägin teel esimese hõbusemehe.

Teen lühikese peatuse tee ääres männikus ja kinnitan sääli jalgrattale Eestist kaasavõetud lipukese. Kohe tuntuks mind. Juba teine vastusõitev matkaja hüüab rootsi keeles: „Ter-

vist eestlane!“ See tõstab tuju, kuigi ilm seab vihmale ja varsti sajabki päris korralikult. Asfalt muutub libedaks. Möödasõitev auto pritsib vett lisaks sellele, mis tuleb ülalt. Kuid pean kiirustama, sest lähema ränduritekoduni on veel tükkie maad. Kui ma sinna jõuan, ongi ilm pimenenud, ainult kodu ise särab kutsuvalt tuledes. Mind paneb imestama jalgrataste rohkus maja seinana najal, lisaks neile on õues veel 3—4 sõiduauto. Esimeseks toiminguks saabudes on registreerimine. Nimi kantakse paksu registreerimisraamatusse, märgitakse juure sõidu otstarve, kust tulen ja kuhu lähen. Rootsi, saksa keele ja käte appivõtmisel sobib jutt kodujuhatajaga, kellelt saan mõnegi näpunäite edaspidiseks matkamiseks. Ent märkamatuks on aeg kadunud ja tuleb heita puhkama. Teisel hommikul ärkan siis, kui juba enamus rändureist on lahkunud. Ülalt põõningutubadest tuleb kobinal alla kolm põlvpükstes näitsikut. Et mul nendega ühine sõidusiht on, siis matkamegi koos. Tugev vastutuul ja sagedased mäkesõtkumised ei soodusta küll sõitu, kuid lõunaks jätame siiski hulga kilomeetreid selja tahta. Tahan teha peatuse lahe ääres, kust avaneb suurepärase vaade. Tublid kaaslannad aga kipuvad edasi minema ja nii lahkumegi lootusega, näha üksteist tuleval suvel Eestis.

Uuemaist näidendeist, millistest on paljud ka suurlavadel hää eduga läinud, võiks soovitada maalavadele: „Andres ja Pearu“, 3 v., ja „Kõrboja peremees“, — Tammsaare kuulsate romaanide järgi dramatiseerinud Andres Särev, „Metsalise rada“, 3 v., Jakobson-Särev, „Taeva palge all“, Mälk-Särev, „Juuraku Hulda“, 3 v., H. Vuolijoki, „Esimene pääsuke“, 3 v. — Sütiste, „Epp Piltarpardi Punjaba potitehas“, kom. 3 v. — P. Vallak, „Kapral Pensioni ametasjad“, kom. 3 v. — Laidsaar, „Süüdlased“, 4 v. — Joh. Ruven, „Kirves ja kuu“, 3 v. — M. Raud, „Vallaslaps“, 4 v. — E. Vaigur, „Tootsi pulm“, 3 v. — Luts-Särev, „Võõra võimu all“, 3 v. — H. Anto, „Naine tulikahju märgiga“, 5 v. — A. Taar, „Maasool“, 3 v. — Laanjärv, „Luigemäe“, 3 v. — Raudsaar.

V. Luhasoo.

Lahe ääres kihab elu. Matkajad, kellel telgid kaasas, on need üles lõõnud, kus siis pärast supelust võetakse kehakinnitust ja tehakse lõunainakut. Rannas paistab silma ka kohvikute rohkus. Samuti on neid teeveerteski iga 3—4 km järele. Laudadest üles kopsitud ja maitsekalt värvitud putka, ees ja kõrval paar-kolm lauakest toolidega — see ongi vabaõhukohvik. Siin peatub autoga sõitvaid turiste, kuid tihti rüütab ka matkaja siin tassikese kangearoomilist kohvi. Kohvijoomise komme on väga levinud ka rootsi talus. Nii istuvad naabrid sageli koos kohvitassi juures, noored lähevad õh-

*Rootsi põllumees
tarvitab juurvilja
vahelt harimiseks
moodsat kultivaatorit.*

tul töö lõppedes kohvikusse, ja ka seltskondlike kude organisatsioonide koosolekuil on tihti kohvilaud kaetud.

Vahepeäl olen edasi jõudnud jällegi tüki teed, ning tee ääres asuvast väiketlust kavatsen küsida lähema rändurikodu asukohta. Õues meisterdab mänguauto kallal 8—9-aastane poiss. Veel enne kui saan tervitadagi, hüüab ta mulle sulaselges eesti keeles: „Tere kah! Tore, et tulite!“ — Jahmatan. Ei oska nagu kujutada ette, kust sai see eesti poiss siia rootsi südamaale! Lasen valla terve eestikeelsete küsimuste rahe, kuid mehike jätab vastused võlgu ja hiljem selgub, et see oli kogu tema eesti keele tagavara, mille õppinud kelleltki eestlaselt-praktikandilt. Jäängi hätta väikese keeletargaga, kuid appi tuleb aias töötav peremees. Ta on nõus lahkelt juhutama teed, ent samas lisab, et lähedal elavat ühes talus eestlane praktikandina. Väike sõit ja olenegi kohal. Ajame kaasmaalasega juttu kodumaa ja Rootsi uudisest, tutvun peremehega ja pääle kohvilauas istumist näidatakse mulle ma-

japidamist. See on tüübiline rootsi väiketalu. Elumaja ja kõrvalhooned ei mõju oma suurusga, küll aga puhtuse ja korraga, mis on kõikjal valitsemas. Tundub, et selline väiketalu on kui omaette riik, kus peremees võib end tunda täiesti iseseisva ja vabana. Õhtul teeme väikese sõidu lähedalasuvasse külla. Peatume kohvikus. Sinna oli kogunenud noori ka teistest ümbruskonna taludest. Kuulati raadiomuusikat, loeti ajalehti ja murti päid ajakirjas olevate ristsõnade lahendamisega. Valitses soe ja sõbralik õhkkond. Väike huvi tekkis küll ka minu kui välismaalase vastu. Tuli nii mõnigi ja püüdis teada saada üht-teist eesti elust. Aga seda kõike nii tagasihoidlikult ja viisakalt.

Lahkusin alles õhtul nende külanoorde hulgast. Oli tunne, et rootsi noortel on väga palju seesmist hinge kultuuri, mida algul nagu ei märkagi kogu ulatuses. Järgmised matkapäevad ja hilisemad kokkupuuted noorte kui ka vanadega aitasid korduvalt kinnitada seda veendumust.

M. Kala.

*Rootsi maanoor
juurvilja
harvendamas.*

Alepõletajad.

Esimesed kündjad.

Arvatakse, et sellest on kümme kuni kaskkümme tuhat aastat tagasi, kui sellelt kohalt, kus asub meie kodumaa, kadus igavene jää ja siin üldse võis tekkida elu. See ongi piiriks, kust pääle võib üldse kõnelda meie kodumaa ajaloost.

Jääaeg aga kõigi oma nähtuste ja iseärasustega oli meie kodumaa nii ütelda meistriks ja pinnavormjaks. Juba sel ajal määrati meie põllumehe elujärg ja mullaviljakus. Esimeseks adraks ja kodupinna kündjaks oli jääliustik ning äkkeks voolav vesi. Need kaks tohutut tegurit kujundasidki meie mullapinna ja määrasid selle viljakuse.

Jääliustik kündis hiigelvagusid maakamasse ning kuhjas mulda mägedeks ja jättis vaopõhja jõgesid, orgusid ja järvi. Vesi sõelus ning sortis mulda ja jagas siia kerget liiva ning kuiva kruusa ja teise kohta jälle plinki ja tihedat savi. Paiguti aga pühkis „jääader“ pinna koguni paljaks ja jättis põllupinnaks vaid pae. Nii peavad meie põhjaranniku põllumehed leppima sellega, et nende põllumuld paisati L.-Eestisse künkaiks ja mägedeks, kus praegu on põllumuld sügav ja viljakas.

Araviidud mulla eest jättis „tasuks“ aga taganev jää rannikmaile suurel arvul Skandinaavia ja Soome kaljudelt lahtimurtud graniitmürakaid ja siledaks veeretatud vähemaid kive, mis nagu külvatult katavad põlde. Seda

jääaja pärandust tuleb nüüd põllumeestel inimpõlvi likvideerida, et saada ruumi moodsaile masinaile töötamiseks.

Nii vormis ja viilis toleaeagne jää ja vetehulkade tujukas mäng maakamarat ja määras, milline maaosa kujunes kõrgeks või madalaks, niiskeks või kuivaks ning kus kasvab vili hästi või kus ta kiratseb alati. Kõik see oli taustaks järgnevate inimpõlvede saatuse ja elukäigule, ning sellel taustal on kujunenud meigi põllumehe elu nagu ta on, olles mitmepalgeline, nii kuidas kuhugi muld kuhjus ja pind vormiti.

See määras asustusolud ja jõukusesuhted eri maaosades ja eri aegadel. Kui suurte jõgede ja sopiliste järvede alad olid tähtsamaks asustuskohaks ajal, millal ei tuntud veel põllutööd, siis hiljem põllutöö esile kerkides said asustuskeskuseks kohad, kuhu olid koondunud viljakad moreenkuhjatised ja mullad.

Loomulikult võttis aega, kuni jääst vabanev maale tekkis elu — taimestik, loomastik ja inimesed. Ajaloolaste arvates alles kaks kuni viis tuhat aastat pärast jää taganemist hakkas loodus praegusaja ilmet võtma. Umbes kaheksa tuhat aastat enne Kristust arvatakse olevat Eesti maa-alale ilmunud esimesed puud, algul kask, siis mänd ja lepp. Metsade arenedes ilmusid ka loomad ja alles siis inimene.

Varasemad leiud, mis kõnelevad meie maa asustamisest, on umbes seitse tuhat aastat vana, seega viis tuhat a. e. Kr. Rahva elatusalaks oli siis põlluharimine ja kalandus. Seda aega nimetatakse kiviajaks.

Tolleaegsest taimestikust ja loomastikust saadakse teateid meie turbarabadest. Kännud ja puujäänused, mis rabadest leitakse, arvatakse olevat sellest ajast. Kliima oli siis tunduvalt soojem ja kuivem, ning säääl kasvas mets, kus praegu on rabad. Kiviaja lõpul, s. o. umbes kolm kuni kaks tuhat aastat e. Kr. muutus kliima enamvähem sarnaseks praegusele kliimale. Sel ajajärgul ilmnevad ka esimesed põllunduse ja karjanduse alged. Nii võime arvata, et meie maal põlluharimise ga hakati tegelema umbes kolm kuni nelj tuhat aastat tagasi. Tolleaegne põllundus oli algul rahvale kõrvalalaks ning aegamööda omandas üha suuremat osatähtsust rahva toidlustamises.

Esimeseks põllutööriistaks oli nn. küüs, mis kujutas endast puust konksu, teivast, mille otsa olid jäetud mõned oksad. Sellise küünega kohendati väiksemad lapikesed kuskil asula lähedal ja kasvatati säääl vilja. Sõnast küüs arvatakse olevat tuletatud vastava toimingu nimetus — küündmine.

Arvatakse, et viljaliikidest kasutati esimesena otra, hiljem ka nisu ja naerist.

Loomadest kasvatati esimesena lammas, hiljem ka veist. Loomi kasvatati algul ainult lihasaamiseks otstarbel, alles hiljem hakati tarvitama lamba villa ja lehma piima.

Võtab aega, enne kui sellisest algelisest küünega maaharimisest areneb jõulise põllumajandus. Selline põllukasutus oli algul vahest sama osatähtsusega nagu praegusaja talus enamasti aiandus, mida haritakse ja hooldatakse nagu ajaviiteks ja lõbu pärast siis, kui on aega.

Ulatuslikum põllundus võttis maad alles siis, kui rahvaarvu kasvades jahindus ega kalandus ei suutnud inimesi hästi ära elatada ja kui õpiti vilja kasvatama alepõldudel. Aletagemine võimaldas suuremaid maa-alasid seemendada kui küünega maa ülestegemine. Alepõllul ei olnud tarvis künna, seeme sibli niisama puukonksuga mulda.

Pronksiajaks, s. o. tuhat kolmsada kuni viissada a. e. Kr. oli põllundus juba arenenud küllalt tähtsaks tööalaks, kuid päätööalaks polnud ta siiski veel. Sellest ajast on üksikuid leide tööriistadest, nagu sirp, tunkake ka juba karuäket.

Karuäke kuni oma hilisema kujuni arenes mahavõetud puust, mida veeti latvapidi ja oksad kratsisid mulda. Küünest või konksust arenes aga hiljem ader ning veel tänapäevgi leiab Saaremaal kasutamist vannasader või seanina, mis pole enesest ka muud midagi kui konks, ainult paremini ja täielikumalt ehitatud.

Ader võeti aga kasutamisele ulatuslikumalt alles rauaaja, s. o. Kr. sündimisest kuni 400 a. päälle Kr., millal arenes ka juba põllupõllu kasutamine ja oli tarvidus künna suuremaid maa-alasid.

Seni tehti põlluharimise alet.

Aletagemine oli kaheksugune. Kui võeti alets suur, ja põlist metsa, siis raiuti vähe- mad puud maha, suuremad aga kooriti ära ja jäeti seniks seisma, kui puud ära kuivasid, mis pandi siis põlema. Kui aga tehti alet endisel alemaal, siis raiuti säääl võsa maha kesk suvel ja jäeti seisma kuni järgmise kevadeni. Maharaiutud haod laoti kõik ühtepidi vallideks ning süüdati siis ühest äärest (päält tulele) põlema ning veeretati teivaste ja hagudega põlevat materjali edasi, kuni alemaa oli üleni põletatud.

Aletagemine oli kuni meie ajaarvestuse alguseni valitsev põllukasutuse süsteem. Siit pääle oli aga põlluharimine juba rahva pääelatumisharuks ja kasutusele tulid põllupõllud. Rahvas asus elama paikselt. Alles sellest ajast võimegi kõnelda põlluharimisest meieaja mõistes.

Põldu kasutati kahepõllu süsteemina. Üks põld oli vilja all ja teine kesas. Loomulikult jätkus ka aletagemine põllupinna laiendamiseks kui ka selleks, et alemaad andsid siiski kõrgemat saaki kui põllupõllud. Põlde ja ka alemaid kasutati ühiselt.

See oli pikk võitlus anastava ning viljeleva majanduse vahel ja kestis kaks kuni kolm tuhat aastat, kuni viljelev majandus jäi pääalaks.

Põlluviljelemine võis valitseva tööalana püsima jääda alles siis, kui oldi õpitud maad põhjalikumalt harima ja ka väetama, ilma milleta ei saadud kasvatada kultuurtaimi. Et selle õppimine ja saavutamine võttis aega, pole imestada, kuna teame, et kooliks oli tol ajal vaid kibe kogemus ja „sordiaretajaks“ karm loodus.

Meil on küll põhjust imestada seda sitkust ja visadust, millega rühiti edasi ja hariti maad tükk-tükilt juure, kus polnud kasutada lõhkeainet, mida tänapäev kasutatakse selleks tööks. Siis tuli maad nii ütelda küünte ja hammastega juure kiskuda. Ainukeseks tõukejõuks oli siin kindel veendumus, et seda on tarvis teha ja et teisiti elada ei saa, ja seda tehti ka raskustele vaatamata.

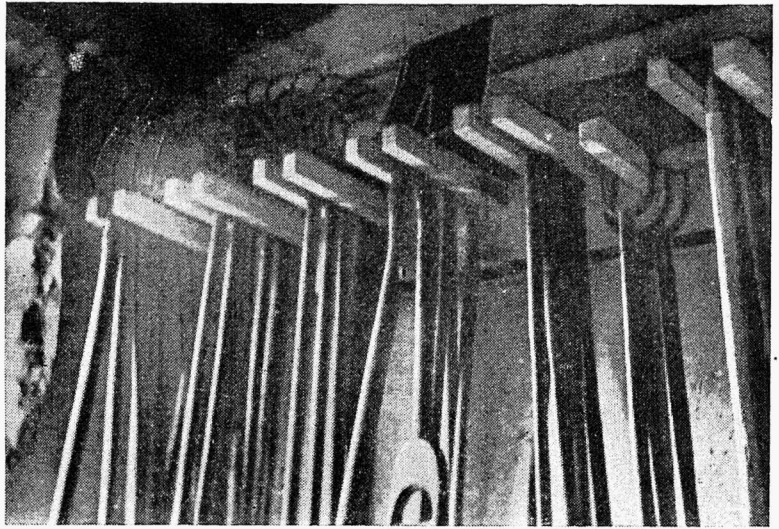
Inimese pääaju ei vaevanud end siis veel sellise mõistega nagu — tasuvus, mis meie ajal mõnegi töö paneb seisma.

Elu paratamata tööde juures on see aga asjata vaevajaks. See, ilma milleta elada ei saa, tuleb igal juhul teha.

Need muistsepõlve põllumehed, kes juurisid kände, korjasid kivi ning tegid alet ja aastatuhandete jooksul harisid üles suuri põlde ja tegid lagedaks niite, olid kõik visad töömehed, kellede töövaeva tõttu võis arenema hakata tänapäeva põlluharimine.

Agr. R. Lectoja.

Käsitööriistade varn
 Polli põllunduskoolis.

Töö produktiivsuse tõstmisest.

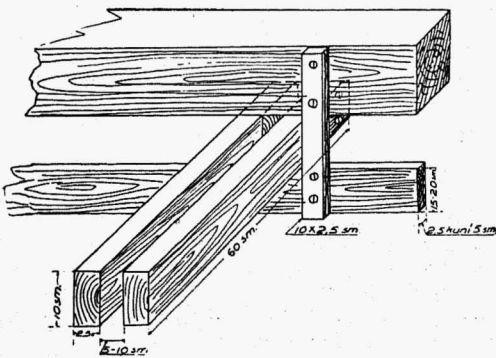
Meil tuleb juba noorest east alates luua süsteem oma tööle, kus püüame oma energiat süstemaatiliselt nii kasutada, et töö oleks võimalikult majanduslikule põhimõttele rajatud ja uute varade loomine toimuks võimalikult väheste jõukulutustega.

Tuues võrdluseks Lääne-Euroopa maid, võime teatud uhkusega tunnustada, et meil, eestlasil, on rohkem füüsilist jõudu ja energiat kui säälsel rahvastel. Seda tõendavad ka meie põllunduskoolide õpilased-praktikandid, kes on töötanud Taani, Saksa, Rootsi, Soome j. t. maade põllumajanduses. Sääljures ilmneb teatav vastuoksus: töö olevat sääls meie noortele siiski olnud raske. Nähtavasti oli välismaal meie praktikantidele võõras suur hoog töö algul ja kestvalt paras töötempo, kusjuures tuli arvestada töövõtete juures mehaanika seadus-

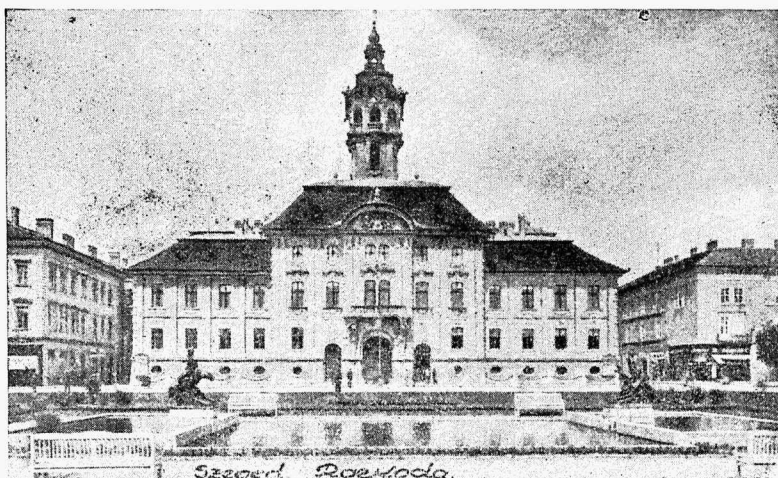
tega, töövõtete puhtusega, käte ja jalgade kordamööda tarvitamisega, et ühed kehaosad töös olles liialt ei väsiks, vaid vaheldumisi puhkaksid, näiteks hangumisel teisele käele, kaevamisel teisele jalale üle minnes. Hääd tööviisid ja käsiriistad on suure tööproduktiivsuse aluseks. Nii on meie praktikantidest Taanis saavutanud juurvilja harvendamisel 4000 jooksvat meetrit meie napilt 2000 meetrilise kodumaa töösaavutuse vastu. Meie murrame tööd ja saavutame ka hääd tagajärgi oma suure „toore“ jõuga, kuid meie raiskame asjata energiat ja võiksime hääd käsiriista ja parema töö organiseerimisega saavutada palju enam.

Töö ratsionaliseerimine, s. o. töö tegemine teadliku tarkusega — mõistusega kaalutult, peab aialama kokku hoida meie põllumajandussaaduste tootmiskulusid, seda enam, et meie talundites on suurimaks kuluks inimtööjõukulutus, mis moodustab ümmarguselt 60% s. o. ligi $\frac{2}{3}$ kätiskulutustest. Taotledes põllumajanduse ratsionaliseerimist, tuleb seega eeskätt asuda töö ratsionaliseerimisele, sest siin peab olema suurim efekt võimalik.

Noorte kohuseks jääb õppida üha suurenevast tööoskust nii tegeliku töö juures kui ka kursustel ja töökoosolekutel. Abiks tulevad riiklikud tööuurimisasutused ja nõuande personaal. Noored püüdku ise omandada vanemalt põlvelt oskusi, et need vanema põlve kadumisega järgnevatele põlvedele ei läheks kaotsi. Tuleb alatasa juure õppida uut, uuri-des tööd ja tööviise keel käes ja pliiatsiga andmeid paberile pannes, et hiljem teha vastavaid järeldusi. Võistlustelt saame kasulikke andmeid võimaliku tööjõudluse kohta; siin saab

Käsiriistade varna skeem.

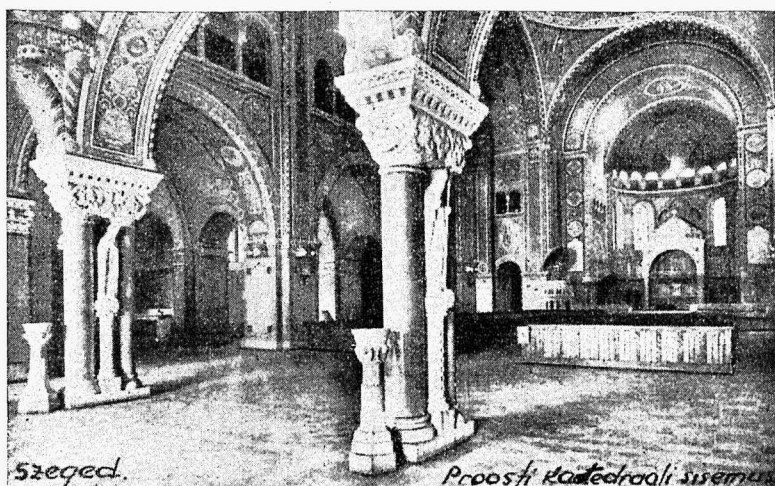

Pilte

Hõimupäevadel värskendame suhteid lähemal ja kaugemal asuvate suguvendadega. Siin toome mõned pildid ühest Ungari linnast, Szegedist.

Szegedi on Ungari tänapäeva kenamaid linnu Tisza kaldal. See on Ungari kuulsu suure madaliku kultuuriliseks keskuseks, milles asub ka ülikool.

Just seda linna soovitatakse eriti külastada; siin valmis-

võrrelda üht ja teist võtet. Noorte töökoosolekutel tuleb jätkata juba mitmel pool tehtavat võtete uurimis- ja demonstreerimistööd, seda laiendades võimalikult mitmetele tööaladele. Tuleb rõhutada töötempot ja kiiret töö alustamist, et saaks läbi lühema tööajaga. Liiga suur kiirus ei ole ka kasulik, paras kiirus aga annab optimaalse töötulemuse.

Tööproduktiivsuse tõstmisel on tähtsaks teguriks masin-riistade tarvituselevõtt. Oskuse õppimine masin-riistade korrashoiu ja remondi alal saagu samuti üheks töökoosoleku alaks. Arutamist väärrib, kuidas rakendada vajalik arv inimesi masinatetöö, nagu rehepeksu ja mitmesuguste talgude puhul.

Erilist tähelepanu vajavad meie käsiriistad. Nende korrashoid on üldiselt väga puudulik. Neid tuleb vabamatel aegadel korraldada tööhooegade vastu, arvesse võttes näiteks mater-

jali hädust, varre sobivust teatud inimesele, varre siledust, varre kuju, et vars paremini seisaks käes (taani kõpla vars), hargi vars tehtagu kasest jne. Riistad olgu tööle minemiseks meile kättesaadavad. Nende hoiuruum olgu korraldatud nii, et iga riista saab kätte oma kohalt. Kolikambritaoline riistadehoid kuskil nurgas, kusjuures vajalik riist on alati millegi all, mullaga koos, korrast ära jne., kadugu meie talust.

Juuresolevatel pillidel toodud riistade varnad muretsetagu juba käesoleval sügisel igasse maanoore kodusse. See olgu esimeseks tööks ja kevadeks täitugu varn otstarbekohaste ja töö vastu kordaseatud käsiriistadega, et oleks loodud eeldus töö produktiivsuse tõstmiseks.

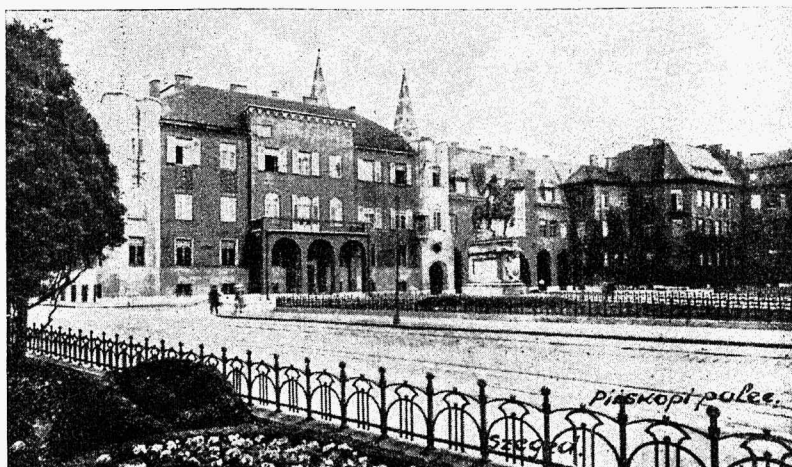
Varna võib teha õige lihtsalt hõõveldamata saelaudadest või rohkem viimistletut ja hõõveldatud materjalist. Oma otstarvet täidab

Szegedist.

tatakse kuulsaid un-
gari punasest nahast
saapaid. Siin korral-
datakse ka igal suvel
laialdaselt tuntud va-
baõhuetendusi augus-
tikuu esimesil päevil.

Vabaõhuetendusi
mängitakse praostiki-
riku õuel, kusjuures
kasutatakse ka kiri-
kukelli ja orelit.

Välismaalasi voo-
lab alati augustikuu-
del Szegedi, et näha
ungari vabaõhueten-
dusi.

ja on palju järeltegemist leidnud toodud jooni-
se kohaselt paari tunniga hõõveldamata lauda-
dest kokkulöödud varn Arkna põllundus-aiandus-
kooli talus. Selleks otsiti tööriistade hoiuks
sobiv seinääres olev horisontaaltala. Selle alla
kinnitati naeltega saelaud, nii et tala ja laua
vahele saab asetada kahest lauaoatsast koosnevad
riistahoidjad, nn. varnakonksud. Riistahoidjate
vahekaugus valitakse sellekohaselt, kuidas se-
da nõuab hargi, labida, kõbla reha jne. laius.
Varna riistahoidjate pilu laius vastab riista
varre jämedusele, et vars vabalt vahele ma-
huks. Kui seinä lähedal tala ei ole, siis lüüa
selleks mõni paksem laud või latt.

Nii hoitud käsiriistad on kergesti kätte-
saadavad ja nad ei kasuta põrandapinda, vaid
seinäärset tavaliselt kasutamata ruumala.
Põrandapinda riistade all võib kasutada mit-
mesuguste suuremate esemete panipaigaks, sest
nagi võib asuda kaunis kõrgel, kuna labida vart

on hää haarata keskohast veidi labida poolt.
Ka jalgratast, tähtsamat masin-riista meie talus,
on soovitatav riputada lae alla või tala külge pai-
gutatud konksu otsa. Ruumi kokkuhoiu kõrval
on see kasuks ka ratta tühjadele kummidele,
kuna ratta raskus konksul rippudes lasub esi-
mese ratta põia seesmisel pinnal. Rippuma pa-
nek ja mahavõtmine on sääljuures kerge, kui
me seisame otse ratta taga ja toetame sadulat
kas käega või jalgadega.

Väikeste asjade korraldamisega püüame ko-
dudes luua korda. Alustagem juba noores eas
korraldustöödega ja lisagem sellele iga aasta
midagi uut juure! Ka väikeste asjade korralda-
mine ja kordaseadmine on kasuks tervikule, see
tõstab meie töö produktiivsust ja selle kaudu
tõuseb tööga saadavate varade hulk, see teeb
meid rikkamaks, on teatud määral kodu kau-
nistuseks ja jätab vaba aega ka vaimuelu üri-
tustele.

Võistluste korraldamisest maanoorteringsis.

(Järg.)

Sukanõelumise võistlus.

1. Igal võistlejal olgu omad käärid, mõõtrihm, sõrmkübar ja sukanõelumisseen või muna.

2. Võistluse korraldaja poolt antakse võistlejaile sukad, mis on kootud enam-vähem ühejämmedusest lõngast ja millede nõelutavad augud peavad olema ühesuurused ja ühesuguse asetusega. Samuti antakse igale võistlejale vastav lõng (mis värvilt ja jämmeduselt vastab sukalõngale) ühes sobiva nõelaga.

3. Hindamisel vaadatakse, kas nõelapisted on ühtlased, kas lõngaotsad on korralikult sisse nõelutud ja ära lõigatud. Nõelutud koht ei või olla sukast paksem, ka mitte õhem ega kokku kistud.

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häädus kuni 10 punkti,
- b) töö kiirus kuni 10 punkti,
- c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.

Kokku kuni 25 punkti.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Triikimisvõistlus.

1. Igal võistlejal on triikraud ühes alusega, triikimiseks lina, rauaproovimislapp ja pesuniisutamisevahendid.

Sveitsi maanoor kahe karjakellaga.

2. Võistluse korraldaja poolt antakse igale võistlejale triikimiseks laud, mis kaetud villase või flanellvaibaga, söed ja sötangid.

Igale võistlejale antakse ühepalju ühesuguseid triigitavaid esemeid (näiteks mehesärk, naisesärk, põll, 4 taskurätti v.m.). Pesu antakse kätte kuivana. Enne võistluse algust niisutavad võistlejad pesu ja seavad triikraud triikimiseks korda.

3. Hindamisel vaadatakse, kas tööviis, tööjärjestus ja pesu käsitamine on õige.

Triigitud pesus ei tohi olla sissetriigitud jooni, üleliigseid voldikesi, kortsunud ega põletatud kohti. Pesu olgu otstarbekohaselt ja kaunitult kokku pandud.

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häädus kuni 10 punkti,
- b) töö kiirus kuni 10 punkti,
- c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.

Kokku kuni 25 punkti.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Vooditegemise võistlus.

1. Võistluse korraldaja poolt muretsetakse igale võistlejale üks voodi, millel on kott, kaks lina, padi, tekk ja kattetekk.

2. Voodi ülestegemise hindamisel pannakse tähele, kas töövõtted ja -järjekord on õige. Samuti võetakse arvesse töö tulemus.

3. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häädus kuni 10 punkti,
- b) töö kiirus kuni 10 punkti,
- c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.

Kokku kuni 25 punkti.

4. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt I — 22, II — 18, III — 14.

Toidunõude pesemise võistlus.

1. Võistluse korraldaja poolt antakse igale võistlejale pesuhari, käterätikud, 2 suuremat kaussi, kuuma ning külma vett. Iga võistleja teeb endale parajas soojuses ühte kaussi pesu- ja teise loputamisevee.

Kõigile võistlejaile antakse ühesuurune komplekt toidunõusid pesta (näiteks väiksema perekonna lõunalaua nõud), mis on varemalt võimalikult ühtlaselt määratud toiduga.

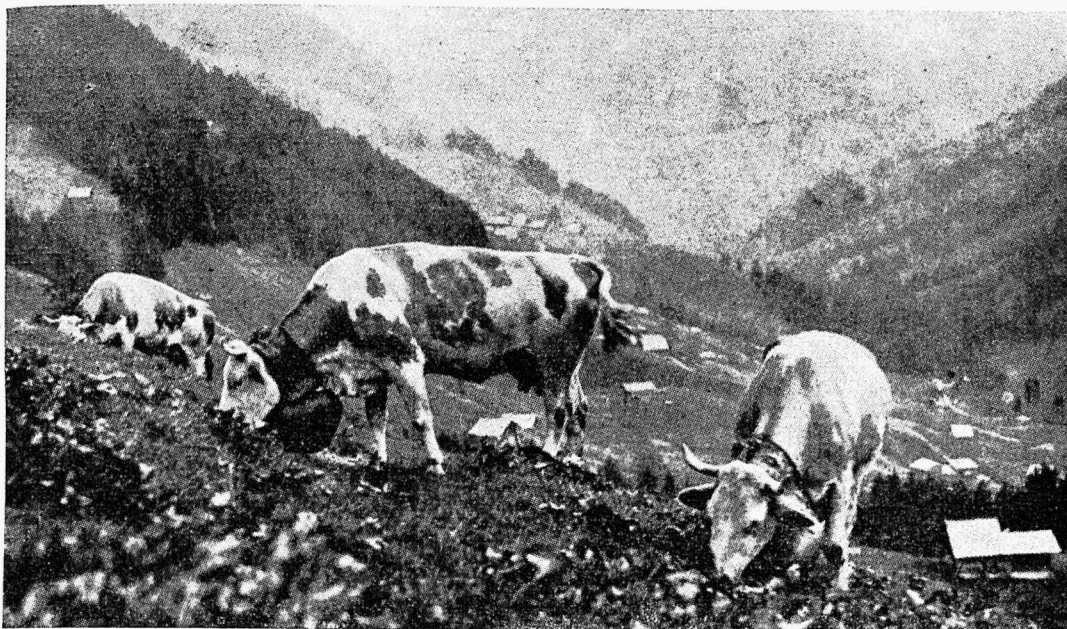
2. Hindamisel pannakse tähele, kas töövõtted ja -järjekord on õige, kas nõud on puhtaks pestud ja hästi kuivatatud.

3. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häädus kuni 10 punkti,
- b) töö kiirus kuni 10 punkti,
- c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.

Kokku kuni 25 punkti.

4. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Sveitsis toimub kevadine karja väljalaskmine suure pidulikkusega. Sel puhul korraldatakse rongikäike karjaga, kusjuures lehmad kaunistatakse lilledega. Karja juhtlehmad varustatakse suurte kelladega, mis oma kauni kõlaga mägestiku kaja kaasabil loovad omapärase muusika.

Kartulikoormise võistlus.

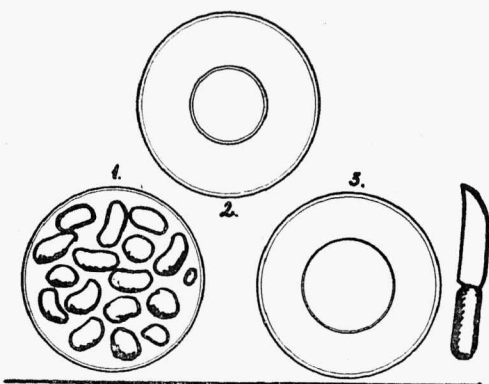
1. Iga võistleja koorib oma noaga.
2. Võistluse korraldaja poolt muretsetakse iga võistleja jaoks kolm kaussi: üks koorimata kartulite jaoks, teine — veega — kooritud kartulite paigutamiseks ja kolmas koorte mahutamiseks. Puhtakpestud ühtlase suurusega kartuleid kaalutakse igale võistlejale ühesuurune hulk, 2—5 kg.
3. Laua koristamiseks ja kooritud kartulite pesemiseks kulutatud aega ei arvata võistlusaja hulka. Pärast koorimise lõpetamist kaalutakse iga võistleja koored eraldi.
4. Hindamisel vaadatakse kas võistleja asetab nõud, kartulid ja koored nii, et need oleksid töö juures käepärast ega põhjustaks asjatut energiakulu. Kooritud kartulid peavad olema puhtad ja koored võimalikult ühtlaselt lõigatud.
5. Hindamisel antakse punkte:

a) töö häämus	kuni 10 punkti,
b) töö kiirus	kuni 5 punkti,
c) koorte raskus	kuni 5 punkti,
d) tööviis ja üldmulje	kuni 5 punkti.
6. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Võistlused vaimsete võimete alal.

Kõnevõistlus.

1. Võistlusest osavõtjad valmistavad kõne kas enda poolt vabalt valitud või võistluse korraldaja poolt määratud teemal. Kõne ettevalmistamiseks tuleks anda aega vähemalt 2 nädalat.
Kõneoskuses hästiarenenud noortele võib korraldada kõnevõistluse ettevalmistamata teemal. Siin teatatakse kõneteema võistlejale 10 minutit enne kõnealgust. Seega jääb võistlejal kõne valmistamiseks aega ainult 10 minutit.
Kõnevõistluse algul asuvad võistlejad kuhugile kõrvalruumi, kust nad ilmuvad saali üksikult esinemise alguseks. Eriti tarvilik on eraldamine seesugusel korral, kui kõigil võistlejail on üks ja sama teema.
2. Kõne kestvuse ülemmäär tehakse teatavaks võistluse väljakuulutamise ajal. Sobivamaks ajamääraks on 10 minutit. Üks minut enne aja täissaamist antakse kõnelejale märku, et ta saaks asuda kõne lõpetamisele. Soovitav on asetada kõnepuldile ajanäitaja — kell.
Paberile kirjutatud kõnekava tarvitamine kõne ajal on lubatud.

Nõude asetamise skeem kartulikoormise võistlustel. 1. — nõu koorimata kartulitega, 2. — nõu kooritud kartulite jaoks, 3. — nõu koorte jaoks.

3. Hindamisel antakse punkte:

a) kõne sisu	kuni 10 punkti,
b) ettekanne	„ 10 „
c) üldmulje	„ 5 „

Kokku kuni 25 punkti.

4. Kõne sisu all hinnatakse kõne vastavust määratud teemale, esitatud faktide hulka ja nende sobivust, mõtete ühtlust ja loogilisust, järelduste ja otsuste tegemist eesmärgi saavutamiseks.

Ettekande all hinnatakse lauseehitust, õigekeelsust, hääle kõla ja jõudu, esinemist, kehahoidu, väljendusviisi jõurikkust ja soraust.

Üldmulje all hinnatakse kõne üldist mõju kuulajatele ja kõne väärtust, võttes arvesse kõneleja vanust ja eelharidust.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Kirjatöö võistlus.

1. Võistlusest osavõtjad koostavad kirjatöö kas enda poolt valitud vabale või võistluse korraldaja poolt määratud temale.

Kui võistlejad kirjutavad kirjatöö kodus, siis tuleb nada selleks aega vähemalt 2 nädalat.

Kui kirjatöö kirjutatakse hindamiskomisjoni juuresolekul, siis on lubatud aja ülemääraks 2 tundi. Siin asetatakse võistlejad ühte ruumi laudade äärde istuma, nii et nad üksteist ei sega. Kirjalikkude materjalide ja konseptide tarvitamine ei ole lubatud.

2. Pärast töö lõpetamist antakse kirjatöö komisjonile, kes asub hindama.

Hindamisel antakse punkte :

a) kirjatöö sisu	kuni 15 punkti
b) stiil ja õigekeelsus	„ 5 „
c) üldmulje	„ 5 „

Kokku kuni 25 punkti.

Kirjatöö sisu all hinnatakse kirjatöö vastavust antud või valitud teemale, esitatud faktide hulka ja sobivust, mõtete ühtlust ja loogilist arendamist, järelduste ja otsuste tegemist eesmärgi saavutamiseks.

Stiili ja õigekeelsuse all hinnatakse kirjatöö lauseehitust, väljenduse selgust ja täpsust, õigekeelsuse nõudeid ja kirjamärke.

Üldmulje all hinnatakse kirjatöö välist puhtust ja korralikkust ning üldist väärtust, võttes arvesse võistleja vanust ja eelharidust.

Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt : I—22, II—18, III—14.

Heintaimede tundmise võistlus.

Võislejaile antakse määramiseks valik 10—20 põllumajanduses esinevast tähtsamast heinaliigist. Heintaimedest on tehtud kas vastavad proovivihud nii, et igas vihus on ainult üks liik või segatakse kõik liigid üheks segavihuks.

Kui on iga liik eraldi vihus, siis pannakse iga vihu külge järjekorranumber, alates number ühest. Iga võistlejale antakse paberileht, kuhu ta märgib vihu järjekorranumbri ja määratud heintaimede nime. Kui võistleja mõnda vihku ei suuda ära määrata, siis jätab ta sellevahele ja läheb järjekorras edasi.

Kui on heintaimed segatud ühes vihus, siis märgib võistleja paberile üles, missugused liigid ta sääl tunneb.

Esimene võistlemisviis on soovitatav algajale, tenie edasijõudnuile.

Heintaimede vihud on asetatud lauale. Määrama lubatakse korraga ainult üks võistleja. On võistleja töö lõpetanud, annab ta kohe täidetud ja oma nimega varustatud paberilehe komisjonile.

3) Hindamisel antakse punkte :

a) õieti määratud heintaimede arv kuni	15 punkti
b) määramise kiirus kuni	5 punkti
c) üldmulje	„ 5 „

Kokku kuni 25 punkti.

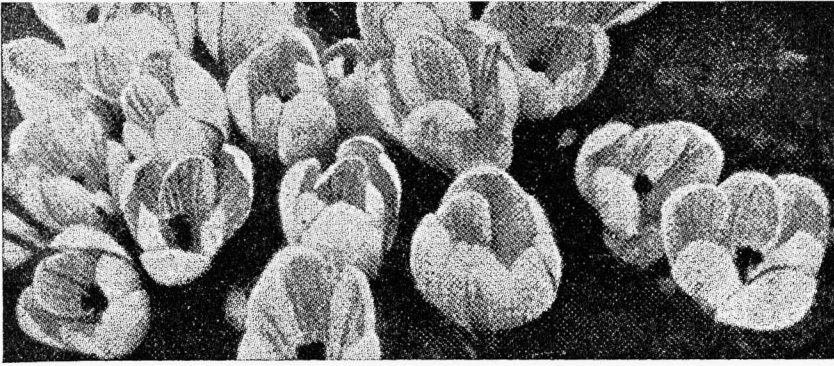
4. Kui võistleja on õieti ära määranud kõik antud heintaimed, saab ta 15 punkti. Iga valesti määratud või määramata jäetud liigi eest vähendatakse punkte ühe võrra.

5. Kui võistleja lõpetab töö 5 minutiga, saab ta 5 punkti. Iga täis minut, mis kulutatakse üle 5 minuti, vähendab punktide arvu ühe võrra.

6. Üldmulje all hinnatakse heintaimede tundmise oskust, võttes aluseks hindaja vanust ja eelharidust.

7. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt : I—22, II—18, III—14.

(Järgneb.)

Õitsev krookus.

Sibullilledede kasvatamisest.

Peaaegu kõik sibul- ja sibulmugullilled on kaunid pinda katvad taimed, mistõttu võime nendest valmistada värviküllaseid peenraid. Kui me soovime, et juba kevadel oleks kauneid sibullilledede peenraid, seks peame neid lilli sügisel korraldama, istutama. Ilusamaid sibullilli, mis meie koduaedu kaunistavad, on krookused, tulbid, nartsissid ja teised.

Krookus — (*Crocus*) — on kaunis sibullill, mis õitseb varakevadel ja kõidab oma puhtate suurte mitmevärviliste õitega. Krookusi on värvilt valgete, lillakas-siniste (*Crocus vernus*) ja kuldkollaste (*Crocus aureus*) õitega. Pääle kevadel õitsevate krookuste on ka sügisel õitsevaid krookusi, kuid need ei arene meil hästi.

Krookused eelistavad kergemat ja mitte liiga niisket mulda. Et kevadised krookused on esimesi kevadel õitsevaid lilli suurte värviküllaste õitega, siis kuuluvad nad parimate peenarlilledede hulka. Krookusi võib kasvatada ka rühmiti murus, kus nad näivad väga dekoratiivsed. Krookuste kõrgus on 12—15 sm. Paljundatakse neid sibulmugulate kaudu, mida istutatakse 7—10 sm sügavuselt mulda. Parem istutamisaeg kevadel õitsevatel krookustel on sügisel septembris kuni oktoobris, ja sügisel õitsevatel krookustel kevadel.

Teine kaunis sibullill, mis õitseb hiljem kui krookus, on meile vist kõigile tuntud **aedtulp** (*Tulpia gesneriana*). Aedtulbid on esimese järgu peenarlilled. Tänapäeval on algliikidest aretatud lõpmatu hulk sorte, küll madalaid ja varakult õitsevaid, samuti liht- ja täidisõielisi.

Madaltulbid kasvavad kuni 30 sm kõrgeks, tugevamad ja kõrgemakasvulised kuni 60 sm. Viimased õitsevad hiljem (mai lõpul, juunis) ja neist on kõige kaunimad ja lugupeetavamad darvini tulpide rühm, milles esinevad helkivad ühevärvilised sordid kõikides toonides pääle puhta sinise.

Tulp ei ole nõudlik kasvukoha kui ka mullastikuolude suhtes. Keskpärase aiamaas kasvab ta igal pool ja lepib isegi puude varjus asetseva kasvukohaga. Tulpi paljundatakse sibulate kaudu, mis tulevad mulda tippida tavaliselt septembris-oktoobris. Isiklikult olen tulbisibulaid istutanud oktoobrikuul hääde ta-

gajärgedega. Tulbisibulaid tuleb mullast üles võtta iga 3—4 aasta tagant, et kasvuala järjest juurekasvavate tütersibulate tõttu ei jääks neile kitsaks. Sibulate ülesvõtmine võib toimuda alles siis, kui tulbilehed kolletavad ja maha langevad. Siis on sibul kogunud endale tarvismineva toidutagavara ja võib minna puhkeajajärgule. Varajane sibulate ülesvõtmine pole häa. Uuesti sibulaid peenraste istutades sorteeritakse sibulad suuruse järgi ja istutatakse ka suuruse järgi peenrastesse, sest suuremad sibulad õitsevad järgmisel suvel, kuna väiksemad ei õitse. Sibulad asetatakse keskpärase aiamaas 10—20 sm sügavusse, raske ja niiskema mulla puhul 6—8 sm sügavusse. Sügavus oleb ka sibula suurusest.

Nartsissid — (*Narcissus*) — on kaunimaid aedlilli nii peenral kui ka rühmiti murus ja ilupõõsaste ees kasvatamiseks. Paljundatakse samuti sibulatega, mis paigutatakse 8—10 sm sügavusse mulda. Nartsissid armastavad keskpärase aiamaas, kuna raske ja niiskes mullas nad ei arene ega õitse hästi. Sibulate mulda asetamine sünnib septembris ja oktoobris, kusjuures sibulate vahekauguseks on 15—20 sm. Sibulaid tuleb mullast üles võtta 3—4 aasta tagant.

Kõik eespool nimetatud sibullilled on kaunid nii koduaia kui ka avalikkude platside kaunistamiseks. Viimasel korral võetakse pärast õitsemist umbes juuni-juulikuus sibulad üles ning asendatakse suvililledega.

Sibullilledest võib korraldada peenraid mitmeti. Üks moodus võiks olla selline, kus peenrale asetatud sibullilled on kõik ühest liigist ja ka ühevärvilised; teine moodus oleks samuti ühest liigist sibullilledest, kuid mitmevärvilistest segapeenar või jälle mitmest liigist ja eri sortidest peenar.

Sibullilledede pääpuuduseks on see, et pärast õitsemist kuivavad nende taimevarred ja nad jätvad peenra lagedaks. Seda võib aga kõrvaldada sellega, et istutame tühjajadele kohtadele asetäitjaisks suvililli, seejuures sibullille sibulaid mulda jättes.

Eespool käsitletud lilled mugulaid ja sibulaid saab osta ja tellida suurematest lille- ja aiaäridest.

M. Mäekask.

25 aastat Juhan Liivi surmast.

„Igav liiv ja tühi väli, taevas pilvine; jõuan võsastiku äärde — algab nõmmeteel.“ Nii ütles kord meie rahvakirjanik Juhan Liiv. Ja kõigile, kes on käinud Alatskivi surnuaial, on paistnud silma liivased nõmmed surnuaia taga ja kitsas luitunud liivast valendav roobastee selle pisikese kalmistu vasaku müüri kõrval. Roobastee kaob eemalt sinava Peipsi poole, kanarbikkude ja lühildaste kadakate ning mändide vahele. Surnuaias on sügisene nukrus. Lehed, helekollased ja punaselaigulised, langevad aeglaselt närunud küngastele. Hooti käivad vihmapiiskend niisutavad maad ja suured veepisarad nõrguvad puielt raudristidele, vedades sääli pruunide joontena roostet alla.

Sääli kirikaial on viimse puhkepaiga leidnud meie kaks tublit meest: sissekäigust paremal, müüride nurgas sirelite ja mändide vahel seisev, roheka samblaga peaaegu kaetud lihtne raudkivist sammad tõendab, et see on iluks ja ehteks orjuse-ahelaist välja sipelda ihanud alatskivilasele Laksi Tõnisele. Väravast valge kabelihoone poole minevast pääteest vasakul, peaaegu keset kirikaeda seisev tumedast metallist hausasammast tahaks nagu oma saledusega kutsuda, et nukker inimene, kes sa siin üksikuna liivanõmme haudvaikusel jalutad, tule ja meenuta minu all puhkavat suurt kirjanikku, kes oli tõsine isamaa poeg, võitles sinu parema tuleviku eest, kuid kes jäi ise väljapaistmatuks inimeseks, suur traagik, keda rõhus kehaliselt haiglane, olek ja vaimselt tasakaalutu sisetunne, ja kes

jäigi lõpuks vaimuhaigeks, keda peeti hullumajas märtrite hulgas ja keda saadeti kui „lootusetut, nürimeelset inimest“ maale, Alatskivile, nukrutsema ja põdema säälseil kanarbikuväljadel, surmani kohutatult, kes põgenes nähtamatute kiusajate eest põõningule ja metsasügavustesse, räbalais ja paljajalu, keda peeti külanarriks ja kellele anti abi kui vallasandile! Ja see mees, vappunud ja rõhutatud, kirjutas kurval kriisi aastal ühelauselise luuletuse, mille suurele ilule ja lootuslikule paatosele leidub eesti kirjanduses vaevalt võrdset:

Kui tume veel kauaks ka sinu maa
ja raske su koorem kanda,
kui enam ei jõuaks, ei jõuakski sa
su soovide siniranda, —
täht süttib ehk taevas su üle veel,
lill tärkab su hauapinnast
ja sinu mõte ja sinu meel
kord tuksub su rahva rinnast —
ja liigub ja loob ja lehitub
ja kauneid radasid rajab,
Su rahvakoda see ehitab
ning põlvest põlveni kajab.

Nüüd, eeloleval novembrikuu 18. päeval möödub sellest 25 aastat, kui hakkas juba varahommikul sadama jäätanud maale värsket lund. Jahedusest värisev kirjanik vaates nukralt sametpehmete lumehelvetele liiglemist ja laskis ahju küdema panna. Kui tuli juba koldes lõõmas heleda leegiga, muutes tuba soojemaks ja hubasemaks, varises siis see palju kordasaatnud õilsahingeline

luuletaja öitsvas meheas, 49-aastaselt tiisikuse rüppe ja lahkus jäädavalt kell kaks. Ta maeti kuus päeva hiljem Tartust saabunud ja kohalikkude tuttavate ja seltskonnategelaste osavõtul Alatskivi surnuaiale, kus puhkavad ta esivanemadki mitmest põlvest alates.

Algul jäi ta haud hoopis unustusse, kuni huk aastaid hiljem, kui hakati jälle ajalehtedes ja ajakirjades sõna võtma ta vaimse toodangu üle ja leiti, et ühes Liiviga on hauda läinud üks meie lähema mineviku kirjanduse omapärasemaid ja suuremaid kujusid, siis ei leidunud enam ajalehte, kes poleks talle pühendanud kõige soojemaid mälestussõnu, ja 1924. a. 9. juunil püstitati „Teguri“ vabrikute juhatuse ja tööliskonna poolt ta hauale tumedast metallist sammas, mille ühel küljel on kirjaniku bareljeef, teisel eespool toodud luuletus: „Kui tume veel kauaks ka sinu maa.“

Juhan Liiv sündis 18. aprillil 1864. a. Alatskivil, Peipsi lähedal Riidmal. Ja juba sündimisest pääle liikus ta elutee traagilisuse tähe all. Ta sündis elamust kaunis kaugel saunas, kuhu ema põgenes vanemate laste ja teenija pilgu eest. Ta isa, kes vedas samal ajal metsast palke, oli nii pahane viienda poja sünnist, et kolmel päeval ei läinud naist ja last vaatama ja alles neljandal päeval tõi nad saunast ära.

Lugema ja kirjutama õppis J. Liiv kooliskäivate vendade käest ja see sai talle kiireks kuni elulõpuni. 10-aastasena pandi ta

Naelavere külakooli ja kui ta selle lõpetas, taheti teda jätta tallu, isa jälgedes käijaks. Kuid sellest ei tulnud midagi välja. Juhan oskas vanemaid nii hästi paluda, et need ta 15-aastaselt viisid edasi õppima Kodavere kihelkonnakooli, mis jäigi ta viimaseks tähtsaks haridusallikaks. Hilisemal ajal täiendas ta end iseõppimise ja -lugemise teel ning proovis õnne ka kuulsas H. Treffneri gümnaasiumis. Ta oli ka Väike-Maarjas venna juures abikooliõpetajaks ja unistas muusikamehe elukutsest. Kuid saatus taitis, et temast tuli kirjanik ja sellest ajast pääle algas ta elus suurim otsimine ning rändamine. Ta oli vaheldumisi maal vanemate talus, siis „Virulase“, „Sakala“ ja „Oleviku“ toimetuses, proovis õnne ka iseiseisva kirjanikuna, kuid pidi lõpuks tervisele ja eluvintsutustele alla vanduma.

Nüüd, millal me võime tagasi vaadata ta 25-ndale surmapäevale, on meil hää võimalus jälgida ta elukäiku kuni surmapäevani, sest uuemal ajal on ta saanud üheks tähtsaks kujuks ning suunanäitajaks meie kirjanduses ja temast on kirjutatud pikki artikleid ning mahukaid raamatuid. Põhjapanevama töö tema üle kirjutas meie parim kriitik ja kirjanik Friedebert Tuglas.

Nagu aimates prohvetlikult ette oma kurba saatust kirjutas Juhan Liiv:

„Nad hirmsad on, mu laulud,
ja hirmus mu süda sees,
nii hirmus nagu mu saatus...“

K. Ü. „Looduse“ 8. ro-
maanivõistluse laureaa-
did: I Karl Ristiki-
vi (lendur) — „Tuli ja
veri“. II L. Tigane
(E. Mäevälja) — „7
pastlapaari“ ja Elmar
Õun (Suitsev korsten)
— „Unustatud naised“.
III Keegi (mardikas)
— „Tint“.

Hilinenud vastus Mulgivere Toomale.

„Tõusev Noorus“ nr. 5-ndas s. a. ilmunud artikli puhul „Avalik kiri Haljamaa Lindale“.

Vabanda mind, armas Mulgivere Toomas, kes Sa tutvustasid eht mulkliku lahkusega end kui minu tulevast äiaataiti, et minu vastus Sulle hilines.

Põllumehena tead isegi, et suvine tööaeg ei anna palju mahti kirjutamiseks. Nüüd on kartulid võetud ja rehed pekstud ning õhtuti jääb tunniks aega istuda laua taha lugemiseks-kirjutamiseks.

Juttu Sul on ja taipu ka peaks Sul olema, vähemalt nii arvan ma, kui Su auväärt kirja suure põnevuse ja rõõmuga lugesin. Jonnakas, nagu Sa ise end nimetad, peaksid Sa küll olema, sest see selgub Sinu kirja igast lausest. Kuid arvamane, nagu oleksid Sa kõigi oma vooruste juures ka napakas, seda peaksid Sa ise kõige paremini teadma, minu kaela küll ära püüa veeretada selliseid arvamisi, sest mina ei taha kunagi arvata ega oletada inimestest halba, keda ma ei tunne isiklikult. Et Sa oled korraga üsna kõhn ja jäme, see on juba Sinu era asi, kuid et Sa oled ka asunik Mulgiveres ja sääljures elad karjaköögis otse sealauda kõrval ja igakord, kui Su Liiso lähed oma pasteldega lauta, kargab säält sisse kaks musta lambatalle, kes ei hooli sugugi „ilusast läikivaist siledaist linaseist suurätidest“, siis ma julgen küll oletada eriti Su hanejalgades lause pärast, et Sa oled väga kiusliku iseloomuga ja kade inimene. Sa oled nii kade, et ei või kuidagi näha, kui keegi sinust puhtamalt julgeb elada. Kuid ühtlasi Sa oled vististi ka laisk. See pole ju jumal-teab kui raske, kui sa enda ümbruse, vähemalt karjaköögis, korraldaksid nii, et loomad ei käiks inimeste eluruumides. Samuti Sa võiksid ehitada endale uue elumaja, sest minu teada on mulgid kõik jõukad inimesed. Aga Sa oled nii laisk, et ennem kõrbegu süda sees suurest kadedusest, kuid end liigutada Sa ikkagi ei viitsi.

Minul pole veel seda suurt au osaks saanud, et tunneksin Su poissi, keda Sa arvad parajaks määrata mulle tulevaseks elukaaslaseks. Kui tema aga ka selline põikpää on kui Sina, siis las' ta võtab küll Ussiaugu Maret. Kuid loodan siiski, et ta on hää poiss juba seepärast, et talle ei meeldi „hirmus mürgine“ Ussiaugu Maret. Sinu jutust on aru saada, et Sa hellitad lootusi oma Liiso surmast. Häbene ikka, vanamees! Arsti oma eit terveks ja ela temaga edasi kas või karjaköögis ja ära tunne sugugi hirmu selle eest, kui ma tuleksingi sinna perenaiseks ja kataksin pühade-

laua mitme noa, kahvli ja lusikaga „lihtsalt, õigesti ja korralikult“. Vanemad inimesed olid algul meiegi pool vastu puhtale lauakattumisele, aga nüüd minu isa ei oskagi teisiti süüa ja elu ette kujutada ja kõik leiame, et see on väga mugav, kui söögilaud on piinlikult puhas ning toidunõud säravad.

Oletame nii, et kui ma oleksingi Sinu armsa poja naine, siis Sa varsti, võib-olla et ka esimesest päevast lepiksid minuga, ja oma „misjonitöö“ ma viiksin kahtlematult Sinu juures läbi hiilgavate tagajärgedega. Küll Sullegi hakkaks meeldima puhtus ja musti utti käiksid Sa vaatamas ainult laudas. Ära arva juba ette, et ma peaksin Sind uuest elumajast eemale peletama. Ei, ma ei mõtlegi seda teha ka siis, kui Sa oleksid viimane pagan ja urjetu inimene taeva all.

Et Sa aga mind ähvardad juba praegu, millal Sa mind veel ei tunne, oma talust välja peksta, siis arvan, et Sa oled tige inimene. Mispärast muidu Sa teeksid selliseid enneaegseid oletusi. Seepärast ma praegu kaalun seda asja järele ja ka minu taat „rehkendab ning peab plaani“, et kas anda mind Sinu pojale naiseks või mitte. Tema ju ka selliste eelarvamistega inimene kui Sina ja kardab hirmsasti, et Sa, va' Mulgivere Toomas, peksadki mind värvast välja ja müüd talu maha ning priiskad ja trallitad kõik minu kaasavara ja raha läbi. Ja mida siis meie, mina ja Sinu poeg, paljad kui „puhtakspetud supiporgandid“, pääle hakkaksime?

Tahaksin lõpetada oma vastuse, kuid Sinu kirja lugedes leian, et igast reast vahib vastu hirmus õelus ja eelarvamane ja seepärast ma kardangi, et Sulle jääb see asi veel üpris tumedaks. Täna aga Sind juba nüüd selle eest, et Sa töotad mulle kahel käel abiks olla, kui ma säääl perenaine oleksin, või õigemini, kui ma sinna perenaiseks tuleksin.

Ma ei salga, et naise kohus on lapsi kasvatada, perele pesu, riideid, kindaid, sokke jne. korraldada, kangaid kududa ja koduümbrust kaunistada, kuid sellest peaks siiski jätkuma niipalju aega, et saaksin „õigesti ja korralikult“ lauda katta ja ka seltskondlikust elust osa võtta. Mis puutub aga nina puuderdamise ja huulte värvimisse, siis — valmista ette suureks pettumuseks — s e d a m a k ü l l e i t e e .

Ütlesin Sulle umbes oma arvamise Sinu auväärt kirja kohta ja loodan, et ma ei läinud märgist mööda, kui otsustasin Sinu iseloomu Su oma kirja järgi.

Sind tervitades

Haljamaa Linda.

Kirjutage meile!

Ajakirja eelmises numbris käsitatud alustel soovivad kaasnortega üle maa kirjavahetusse astuda järgmised maanoored:

Virumaalt:

Metsarahva Mari, Jõhvi, Kahula.
Metsarahva Mart, Jõhvi, Kahula.
Jõeäär Enn, Kiltsi, Sootaguse pk.
Vaistla Tarmo, Iisaku.
„Karla“, „Kohtla-Järve, Peeri.
„Kaarle“, „ „
„Ali“, „ „
„Leili“, „ „
„Ainuke“, „ „
„Öie“, „ „
Kivimäe, Pille, „Loobu ag., Läsna.

Järvamaalt:

Tavast, Vaike, Kärevere ag. — Järva-
maal, Tännasilma pt.
Tavast, Hugo, Kärevere ag. — Järva-
maal, Tännasilma pt.
Lohk, Nelly, Esna ag., Viisu-Kuivajõe pk.
Joala, Jaak, Esna ag., Koorti küla pk.

Harjumaalt:

Meristu, Lembit, Kiisa ag., pk. 18.
Kaasiku, Sulev, Kädva ag., Sonni,
pk. 8.
Kaasikoja, Eevi, Kahala — Harju-
maal, Kursi kt.
Tali, Abram, Kahala — Harjumaal, Si-
gula kt.
Riiberd, Leida, Kahala — Harjumaal,
Sigula kt.
Leht, Valdemar, Kahala — Harjumaal,
Sigula kt.
Rebane, Aino, Kahala — Harjumaal,
Kahala küla.
Pajupuu, Evald, Kahala — Harjumaal,
Sigula kt.
Heinkriis, Ants, Kahala — Harju-
maal, Kursi kt.
Saunurm, Eduard, Kahala — Harju-
maal, Kursi kt.

Läänemaalt:

Virmaste, Mihkel, Nurste ag., pk. 3.
Kukk, Oskar, Karuse ag., Kiska kt.

Saaremaalt:

Taaler, Bernhard, Pidula ag.

Pärnumaalt:

Varkel, Ilmar, Nuia, Polli aianduskool.
Õunapuu, Anti, Aluste ag., pk. 12.
Helistvee, August, Nuia, Polli aianduskool.

Viljandimaalt:

Tähelend, Luule, Võisiku-Kaavere ag.,
pk. 27.

Maikelluke, Miia, Võisiku-Kaavere
ag., pk. 27.

Tartumaalt:

Netsar, Koidula, Otepää, Ilmjärve alg-
kooli kt.
Peterson, Laine, Otepää, Ilmjärve
algk. pk. 15.
Pärle, Emilie, Otepää, Ilmjärve, Soe-
kõrtsi kt.
Teder, Eduard, Otepää, Ilmjärve algk.
kirjatalu.
Netsar, Arved, Otepää, Ilmjärve algk.
kirjatalu.
Kikkas, Peeter, Otepää, Vidrike pii-
maühisus.
Vernik, Johannes, Otepää, Ilmjärve,
Soekõrtsi kt.
Lehtmets, Arno, Otepää, Ilmjärve
algk. pk. 13.
Türk, Ilse, Otepää, Ilmjärve, „Puura“.
Maala, Lembit, Otepää, Ilmjärve, Soe-
kõrtsi.
Saar, Endel, Otepää, Ilmjärve algk.
pk. 17.
Veske, Aleksei, Otepää, Ilmjärve algk.
kirjatalu.
Buch, Jones, Haaslava ag., pk. 5.
Joyce, Charlie, Haaslava ag., pk. 16.
Hernepää, Enn, Haaslava as., Ziirma
postitalu.
Pulk, Endel, Konguta ag., pk. 21.
Tammblaane, Enn, Konguta ag., pk. 21.
Sulevaevaja, Ets, Konguta ag.,
pk. 21.
Kuku, Rudolf, Kodijärve ag., pk. 18.

Valgamaalt:

Rosenberg, Alfred, Tõrva, Helme
põllutöökool.
Raidma, Karl, Leebiku ag., pk. 12.
Naljatilk, Karl, Sangaste, Laatre
asund. pt.

Võrumaalt:

Erik, Elvire, Misso ag., pk. 38.
Haabsaar, Helju, Misso ag., pk. 13.
„Ets“, Sanna ag., pk. 23.
Prants, Tamara, Misso ag., pk. 8.
Prants, Vahur, Misso ag., pk. 8.
Haldjõe, Maaja, Põlva, Viira kt.
Naruseberg, Herbert, Taevaskoja jaam,
pk. 6.
Mats, Kalju, Holvandi ag.
Taal, Valter, Holvandi ag.
Sarapuu, Leo, Kurenurme ag.
Talv, Heino, Misso ag., pk. 23.

Kirjatöö võistlus maanoortele.

1. Maanoorte ajakirja „Tõusev Nooruse“ toimetus korraldab maanoortele kirjatöö võistluse.

Kirjatöö teemaks on: „Miks tellin endale ajakirja „Tõusev Noorus““.

2. Võistlusest võivad osa võtta:

a) Ülemaailises Maanoorte Ühenduses registreeritud maanoorte organisatsioonide liikmed,

b) algkoolide, põllu- ja kodumajanduslikkude koolide õpilased,

c) „Tõusva Nooruse“ tellijad.

Võistlusest saavad osa võtta noored kuni 25 a. vanuseni.

3. Võistlejad saavad kirjatööd „Tõusva Nooruse“ toimetusele hiljemalt 25. novembriks s. a.

Kirjatöö juures peavad leiduma järgmised andmed:

a) Võistleja nimi ja aadress,

b) vanus,

c) missuguse maanoorte organisatsiooni liige või missuguse kooli õpilane või „Tõusva Nooruse“ tellija number.

4. Võistluse auhindadeks annab ajakirja toimetus:

üks esimene auhind à kr. 25.,

kaks teist auhinda à kr. 15.—,

kolm kolmandat auhinda à kr. 7.—.

Päale seda on rida auhindu põllumajandusliku kirjanduse ja „Tõusva Nooruse“ 1939. a. aastakäikude näol.

5. „Tõusva Nooruse“ toimetusel on õigus võistlusele saadetud töid avaldada ajakirjas hariliku kaastöö tasu eest.

Maanoorte pidustused Saaremaal.

Suuremaks maanoorte ürituseks pärast kaunist ja elamusriikast suvipäeva Kuressaares oli Sõrve põllumeestekonvendi poolt korraldatud Kärila näitus mitmete töövõistlustega sellele elavuse andmiseks. Võistlused toimusid näitusel söödajuurvilja harimises, millise võistluse ettevalmistamiseks oli kasvatatud tarvilik taimestik. Esikoha saavutas sellel võistlusel Saaremaa maanoorterist Aliide Kõnn. Peenarde tegemise võistlusel saavutas esikoha Hildegard Pool Paadla maanoorterist. Taimede istutamise võistlusel tuli esikohale Alvine Tiitson Paadla maanoorterist.

Hobuserakendamises võistlesid edukalt tütarlapsed poistega, kuid esikoha omas hobuserakendamise võistlusel siiski Aleksander Taaler Pidula maanoorterist. Põllumajanduslikus takistusjooksus tuli üldvõitjaks Mustjala maanoorterist. Näituse külastajad jälgisid maanoorte võistlusi järjest kasvava huviga.

Hästiõnnestunud maanoorte ürituseks võib täie õigusega nimetada Pärsamaa põllumeestekonvendi maanoorterite tööde näitust ja lõikuspäha. 10-nest Pärsamaa põllumeestekonvendi maanoorterist tegid näitusele väljapanekuid 9. Auhindamisele võeti näitusel 53 väljapanekut, kuna sõprusväljapanekuid korraldasid Saaremaa Maanoorte Ühendus, Saaremaa Matsaühing ja Pidula Maanoorterid. Eriliseks uudiseks nii näitust külastajatele noortele ja kavanadele oli Saaremaa metsanduskonsulendi V. Põderi ja Saaremaa aianduskonsulendi A. Lõo poolt korraldatud väljapanek koduümbruse kaunistamise alal. Nimelt oli rajatud Pärsamaa rahvama ja õuele vastava koduümbruse kaunistamise plaani kohaselt mõõdus 1:10 vastu talu ühes viljapuuadade, õuede, elavaedade, ilu- ja tarbepuu rühmadega. Koduümbruse kaunistamise materjaliks oli ära kasutatud just neid võimalusi, mida pakuvad sel alal kodumaa metsad. Nii olid näiteks elavaiad rajatud kakadest.

Eriti kaunisti ja maitsekalt olid korraldatud Pärsamaa ja Pammama maanoorteridgi väljapanekud. Kogu maanoorte näitus oli oma ulatuselt väga mitmekesine. Nii oli väljapanekuid eelolevaist maanoorte lõõktööaladest, nagu kanadest, heinaseemne kasvatamisest jne.

Aktusel kõnelesid Saaremaa maanoortevanem H. Otsstavel ja Saaremaa maanoorteinstruktor O. Kolk. Õhtul oli samas meeleolurikas maanoorte lõikuspäev, kus esinesid ettekannetega Karja Kodunduskooli õpilased ja Pammama Maanoorteridgi näitetrupp.

H. Otsavel.

H. Otsavel 50-ne aastane.

2. oktoobril pühitses saaremaa maanoorte liikumise isa H. Otsavel oma 50 a. sünnipäeva. H. Otsavel on olnud alates 1928. aastast algul Saaremaa maanoorteritingide asutajaks ja hiljem selle liikumise kaitsjaks. 1931. a. asutatakse H. Otsaveli algatusel Saaremaa Maanoorte Ühendus, mille esimeheks on ta olnud tänaseni. Olles Saaremaa Maavalitsuse liikmeks, esimeheks ja praegu Saaremaa maavanemaks on ta leidnud aega ja huvi kogu oma jõu ja energiaga aidata kasa maanoorte tööle. Olles ühtlasi ka Saaremaa maavalitsuse haridusosakonna juhatajaks tuleb H. Otsaveli teeneks pidada sõbralikku vahekorda maanoorteritingide ja koolide vahel. Sünnipäeval tervitas rohkel arvul Saare maanoori oma liikumise juhti ja mõtte algatajat.

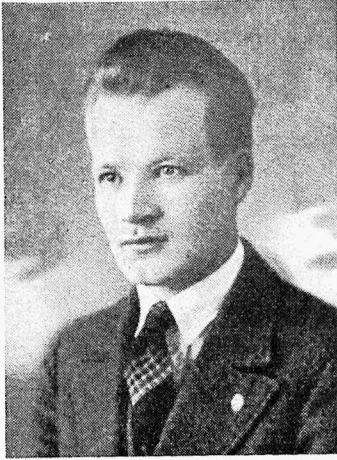
Maanoorte tegevusest Läänemaal.

Möödunud suvine tegevusjärg on olnud töö mõttes Läänemaa maanoorte peres üks intensiivsemaid, sest üha edasiminev Eesti vaimne ja majanduslik elu areng on toonud ka palju uusi ülesandeid, millede rakendamine on osutunud kõige otstarbekohasemaks maanoorteritingide tegevuse kaudu. Kuna käesoleva aasta kevadel oli üleriigiliselt käimas suurem kodukaunistamise aktsioon, siis oli Läänemaa maanoorte organisatsioonide töö kevadel suunatud selle aktsiooni edukaks läbiviimiseks oma maakonna ulatuses. Selleks korraldati maanoorteritingides rida laiemaulatuslikke kodukaunistamispäevi koos vastavasisuliste loengutega. Ühtlasi peeti Läähtru maanoorteritingi juures tegelik metsaistutuspäev, millest võttis osa hulk ümbruskonna maanoorteritingide liikmeid. Lisaks seni tegutsenud maanoorteritingide kodukaunistamise töörühmadele asutati juure uusi, kellede ülesandeks oli liikmete kodutalude kodukaunistamisplaanide valmistamine ja aegajaliselt tööde teostamine. Pääle eespool nimetatud kodukaunistamistegevuse korraldati nelja maanoorteritingi juures välisvärvimise kursused, kus õppejõuna kasutati Lääne Maavalitsuse poolt selleks palgatud eritööjõudu. Kevadel maanoorte hoogtööna mõeldud seemnevilja puhtimise propaganda arenes Läänemaal hästi. Põllutöökoja poolt antud kahest kuivpuhtimise aparaadist, mis anti kasutamiseks Sinalepa ja Vatlja maanoorteritingile, suutis esimene puhtida nel

tuhat kg ja teine mõnisada kg vähem seemnevilja.

Pääle selle korraldati viie maanoorteritingi juures puhtimise demonstratsioon, mis kõik suutsid omakorda selgitada puhtimise vajalikkust ja arendada töösukusi sel alal. Kuna maanoorte organisatsioonide töö on järjest üle minemas tegeliku töö põhimõttele, siis korraldati Haapsalu konvendi maanoorte ühenduse poolt Sinalepa maanoorteritingi juures maanoorte põllumajanduslik õppeleager, kus noortel oli võimalus õppida vastavate alade eriteadlaste juhatusel tegelekkude töödena töösukusi aiatöö, loomakasvatuse ja heinaseemnekasvatuse alal. Kanakasvatuse arendamiseks maanoorteritingides jagati tänavu kümme E. Linnukasvatuse Seltsi tõulinnupunkti maanoorteritingide liikmetele, mis aitab tunduvalt kaasa kanade tõumaterjali levikule kogu maakonnas. Vigalas peetud Lääne maakondlikul maatulundusnäitusel esinesid väljapanekutega Läänemaa Maanoorte Ühendus tabelite, skeemide ja piltidega maanoorte liikumise arendamisest Läänemaal, ja kümme maanoorteritingi, kelle väljapanekud kujutasid maanoorte suviseid töösaavutusi.

Muuhulgas võtsid osa peaaegu kõik maanoorteritingid tänavu toimunud üleriigilisest suurema söödapeedi kasvatamise võistlusest. Pääle otsekohese maatulundusliku tegevuse on korraldatud maanoorte liikumise mõtte süvendamiseks mitmel pool ühiseid maanoortepäevi. Läänemaa maanoorte ühise et

R. Paglant.

Uus tööjoud.

Põllutöökoja juhatusel otsusega määrati ülemaalse Maanoorte Ühenduse sekretäriks alates 1. nov. s. a. Ruut Paglant, kes töötas seni linnukasvatuse konsulendina.

Ruut Paglant on sündinud 1904. a. Koeru kihelkonnas, õppinud Vodja Põllutöökoolis, Põhja-Eesti Põllutöökeskkoolis ja Tallinna Kolledžis. R. Paglant oli 1928.—1931. a. E. Linnukasvatavate Seltsi instruktor Saaremaal, 1931.—34. a. Põllutööministeeriumi kanamunadeveo-kontrolör, 1934. a. alates Põllutöökoja Lääne-Saare-Pärnu maakonna linnukasvatuse-konsulent. Erialaliste teadmiste täiendamiseks on ta matkanud Soomes, Rootsis ja Taanis.

R. Paglant oli Läänemaa Maanoorte Ühenduse asutamismõtte algataja ja abiesimees 1935. a. alates, praegu Märjamaa-Vigala põllumeestekonvendi maanoorte vanem.

Juhtivalt tegev väga mitmes isetsesondlikes ja majanduslikes organisatsioonides.

Omab maanoorte juhtimisalal Põllutöökoja tunnustusmärgi.

tevõttena kujunes oma ulatuselt suureks maakondlikuks pidupäevaks Vigala Põlunduskooli juures peetud Läänemaa maanoorte suvipäev, mis tõi päevast osavõtjatena kokku neljatuhandelise läänlaste pere. Päeva külastas ka Üleriiklik Maanoorte vanem A. Jürima.

Järgmine maanoorte-päev peeti Haapsalu konvendi Maanoorte Ühenduse poolt Lähtru algkooli juures, kus leidsid aset mitmed põllumajanduslikud töövõistlused ja pidulik aktus. Edasi korraldati Haimre ja Mär-

Uus raamat.

Lähemal ajal ilmub Põllutöökoja kirjastusel J. Tõrmaküla poolt kirjutatud raamat „Eesti maanoorte ideaalid ja organisatsioon“. Raamat tuleb paks, üle 150 lehekülje ja on varustatud hulga piltidega.

Sisukord: Eesti elu alused. 1. Eesti rahvas; 2. Eesti riik; 3. Maa; 4. Töö.

Ärgu keegi end petku.

Ideed valitsevad maailma.

Uus ajajärk.

Eesti maaelu alused.

1. Talu; 2. Põllumees; 3. Põllutöö. Põllutöököda.

Eesti maanoorte organisatsioon.

1. Organisatsiooni tähtsusest üldse.

2. Ülemaaline Maanoorte Ühendus.

3. Maakonna maanoorte ühendus.

4. Konvendi maanoorte ühendus.

5. Maanoorterit (maanoorteritide asutamise ja registreerimise kord, uute liikmete vastuvõtmise kord, tööst ja vaimust maanoorteritides).

6. Muud liikmes-organisatsioonid ÜMÜ-s. Juhtidele ning eestvedajatele.

Pääle selle sisaldab raamat lisana kolm kõnet esimestelt üleriigilistelt maanoorte suvipäevadelt, ÜMÜ põhimääruse, Haridusministri poolt kinnitatud maanoorterit normaalpõhikirja ja seni kõik noorsoo organiseerimise alal antud seadused, määrused ning juhendid. Raamatu pühenduses kirjutab autor: „See väike raamat on pühendatud eesti talu-mehele ja talu-naisele, kes enam ei viibi meie hulgas, vaid on läinud sinna maale, kust rändajad ei tule tagasi, aga kellede mälestus püsib igavesti Eesti rahva keskel selle suure armastuse pärast, mis neil on olnud Eesti pinna vastu, selle suure usu pärast, mis neil on olnud eesti maamulda ja selle suure meelekindluse pärast, millega nemad on kasvatanud oma lastesse eesti meelt ja eesti vaimu.“

iamaa maanoorterit poolt Haimre algkooli juures maanoorte-päev, koos lõikuspühaga.

Samas oli korraldatud ka mõlema maanoorterit suviste tööde näitus. Päev algas põllumajanduslike töövõistlustega, millele järgnes aktus. Vatla maanoorterit poolt korraldati Vatla algkooli juures Lihula konvendi maanoorte-päev, kus oli kavas rida töövõistlusi, maanoorterit suviste tööde näitus ja aktus. Käesoleva kuu algul peeti Oru-Linnamäe alevikus kohalik lõikuspüha koos maanoorte-päevaga.

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tä. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. TELLIMISE HIND: aastas kr. 1.50; 1/2 aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti. Vastutav ja päätoimetaja J. Tõrmaküla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

TÜÜTAVAD PUTUKAD-

kärbsed, lutikad, prus-
sakad, sääsed, kirbud,
koid j.n.e.

h ä v i t a b

PUTUKAMÜRK „PUTTOX“

A/S-i Esimene Eesti Põlevkivitööstus end. Riigi Põlevkivitööstus saadus.

Müügihinnad: ca $\frac{1}{4}$ kg netto originaal-plekknõu Kr. 0.80
 „ $\frac{1}{2}$ „ „ „ „ „ 1.20
 „PUTTOX“ pihustaja „ „ „ 2.—
 „PUTTOX“ pihustaja „ „ „ 1.75

saadaval apteekides & rohukauplustes.

Uudis!

**S
A
K
U**

Kirjandussõbrad!

Novembrikuus ilmub uue
ainelaadiga huvitav noor-
soo-romaan

VILLEM LUHASOO

„ERALEER“

üle 200 lhk. paks rohkete
siseillustratsioonidega ja
kunstipärase kaanega
kunstnik Peet Arenilt.
„Eraleeris“ käsitatakse väga
peene psühholoogilise vais-
tuga murdeikka jõudnud
noorte elu ja esimest, süütut
armastust. „Eraleer“ kujun-
neb noortele kindlasti nau-
dinguks.

Kirjastus
„OLEVIK“

Viieaastased väetuskatsed
madalsooniitudel tõendasid, et

EESTI FOSFORIIDI

väetismõju suureneb iga aastaga ja 1 koti

EESTI FOSFORIIDI

järelmõju on üldiselt võrdne 1 koti
superfosfaadi järelmõjuga.

Paremaks väetamisajaks on sügis.

Teraviljadele on kõige tulusamaks fos-
forväetiseks

SEGAFOSFAAT

(eesti fosforiidi ja superfosfaadi segu 1:1)

Ta suurendab talvekindlust, mõjub ta-
gant järele ka veel kevadel ja on oda-
vam superfosfaadist.
